

Óvatik a t. cz. közönség a csalódástól.

Az engedélyezett főraktárt
a dr. Jaeger G. tanár személyes jó-
állása mellett készített összes
eredeti normál-czikknek

Benger W. fia egyedül engedélyezett gyárából kizárólagosan bírja
JAEGER TANÁR TÁRSULATA,
TULAJDONOS: JORDÁN KÁROLY.
Budapest, IV., Váci-utca 30. szám alatt.
Képes árjegyzékek ingyen és bérmentve.

Árjegyzék ezer meg ezer legújabb
karácsonfa-díszítéssel ingyen!!

Nem bírok sehoh fiókkal!

Karácsonfa-díszítések.

BISENIUS,
Jelenleg: Bécs, Stadt, Singerstr. Nr. 11, Mezzanin.
Hatásos újdonságok, a legolcsóbb engros gyári árákon.
Közvetlen behozatalu japáni karácsonfa-lampionok,
szép, átlátszó, díjok 6 kr.
Pompás újdonságok üveggyümölcsök- és takaros phantasia-
függvényekben, nagyszerű szín-reflexszel,
egy elkészítve, hogy eltérő alkalmával a gyermeknek magukal meg
ne sérthessék. Egy carton 12 darab, 30 kr.-tól följebb.
Új, egyetetlen díszítés. Gömbök ragyogó Jézuska-hajból, 5 kr.;
üstökös csillagok és napok 7 kr.; brillián
bujlok és tobozok, díjok 5 kr.; karácsonfa fényesség, egy doboz 9 kr.;
hó pelyhekben a egyetetlen hó-gyaprot, nagy csomagolással 12 kr.
Jégfűzők, méterje 10 kr. és följebb; jéggyűrűk díjja 5 és 10 kr.
Nagy kettős fonat a kedvelt Jézuska-hajból 10 kr., színes 15 kr.
Plasztikus lebegő angyal, díjja 15 krtól följebb.
Ujszerű reflex-díszítések, valamint angyalok és csillagok, a kará-
csonfa csúcsára; díjok 8 kr.-tól följebb.

Szabad, erőművi
pamlag-ágyak.
A legjobb és legszilárdabb
szerkezeteknek elismerve,
értékes kiállításban.

Szabadok, nyújtható kar-
székek, melyek minden hely-
zetbe állíthatók; továbbá
egyetemes és járószekek,
fali ágyak stb. legjobbnak
elismert szerkezettel, oszákis
Bayer Károlynál
Budapest,
granátos-utca 1. sz.
Dreher-palota.

COLUMBUS
LEGUJABB KORCSOLYA-TALÁLMÁNY,

mely az 1890. bécsi gazd. kiállításon „nagy díszoklevél”-lel lett kitüntetve.

Árak:

Columbus-korcsolya	20, 21, 22 cm. hosszú lábra, párja	frt 7.50
	23, 24, 25 „ „ „ „ „ „ „ „	8.—
	26—31 cm.-ig „ „ „ „ „ „ „ „	8.50

A hány centiméter hosszú a láb, illetőleg a cipő,
olyan számú korcsolya rendelendő.

Achilles-csuklósíj	gyermek-lábra 1. sz. párja	frt 1.20
	női lábra 2. „ „	„
	férfi „ 3. „ „	„

ROHONCZY G.
BUDAPEST ANDRÁSSY ÚT 12.
„COLUMBUS”

A „Franklin-Társulat” kiadásá-
ban Budapestben megjelent és
minden könyvtárban kapható

Falusi gazda naptára

az 1891-dik évre.
A magyar gazdák, kertészek
lelkészek és tanítók számára.
Szerkeszti
Kovácsy Béla
a „Gyakorlati mezőgazda” szerkesztője.
XXVII-dik évfolyam.
Ára füzve 80 kr.

Borászati naptár

1891. évre.
Szerkeszti Dr. Nyáry Ferencz.
XVIII. évfolyam.
Ára füzve 80 krajczár

49. SZÁM. 1890. BUDAPEST, DECEMBER 7. XXXVII. ÉVFOLYAM.

Különföldi feltevések: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félévre — 6 *
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt
félévre — 4 *
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 6 frt
félévre — 3 *
Külföldi előfizetőknek a postailag
meghatározott viteldíj is csatolandó!

SÁRKÁNY SÁMUEL,
A BÁNYAI ÁGOSTAI EVANG. EGYHÁZKERÜLET ÚJ PÜSPÖKE.

MIDŐN Székács József, a pesti ágostai evan-
gelikus egyház pártatlan ékeszölésű lelki-
pásztorja s a bányai kerület nagy tekin-
télyű püspöke ez utóbbi állásáról ez előtt tizen-
nyolcz évvel lemondott: a pestmegyei evangeli-
kus esperesség már akkor Sárkány Sámuel, a
pilisi egyház lelképásztorát ismeré föl olyannak,
mint a ki véleménye szerint úgy egyéni, mint
papi kiváló tulajdonai jogán leginkább volna
mélto a megüresült helyet betölteni. Oszatlan
bizalmával jelölé ki tehát e helyre. A megejt-
tett első szavazásnál a jelöltek közül egyik
sem nyervén meg az általános többséget, má-
sodszeri választásra került a dolog, melynél
Szeberényi Gusztáv békéscsabai és Sárkány Sámuel
pilisi lelkész, mint a legtöbb szavazatot
nyerők között volt eldölendő a küzdelem.

A jeles tehetsége mellett is visszavonulva
él, s egyházmegyéje határain túl szerénysége
miatt személyesen alig ismert, de szónoki tulaj-
donai és hazafias szelleme által e székebb körben
annál inkább tisztelt és becsült pilisi lelkész a
szavazásnál az ellenpárt nagy erőfeszítése daczára
is ugyanannyi szavazatot nyert, mint jelölt társa.
S hogy mégis ez utóbbi lett a győzelem, az
egyedül azon fordult meg, hogy egy Szeberényire
adott olyan szavazatot, melynek szabály szerint a
közgyűlésből kellett volna adva lennie, de csak
az egyháztanács által volt kiállítva, s így kétes
természeti vala, másfél napig tartó szóharcz
után a Podmaniczky Frigyes báró, akkori kerü-
leti felügyelő, elnöksége alatt tanácskozó gyűlés
által igazoltak jelentetvén ki, Szeberényi az
egy szavazattöbbséggel megválasztott püspöknek
volt tekintendő.

düli jelöltjének. Kezdetben ugyan a kerület je-
sei közül a püspöki állásra többeknek a neve
hozott forgalomba, ezek azonban önként, a
tisztletadásnak észinte nyilvánításai között ha-
joltak meg a pilisi lelkész érdemei előtt, s öt
nyilvánítván a magas egyházi állásra legmélto-
bbnak, egytől-egyig visszavonultak, hogy megvá-
lasztását egyhangúvá s annál megtisztel-
őbbé tegyék.

Az egyházi és közeleti, nemkülönbön pedig —
a mi papnál nagy dolog — a magánéleti téren
beigazolt érienyeknek nem csekély mértéke volt
szükséges ahhoz, hogy ez így történjék. De Sár-
kány Sámuel tisztességben eltöltött élete folya-
mán meg tudta gyűjteni az érdemeknek ezt a
hódolatra kényszerítő mértékét. Papi érienyei
minta gyanánt állíthatók a pályatársak elé; szó-
noki tehetségét — nagy szó! — a Székácséval
teszik párhuzamba; egyéni tulajdonai: szigorú
kötelességtudás és ériely, a szeretet vallásának
hirdetőjéhez illő jámborsággal párosulva, vonzó,
okos és lefegyverző modor és az igaz hazafiaság-
nak oly mértéke, mely a míg egyfelől távol tartja
tőle az ez iránybani gyanúnak még árnyékát is,
melytől magát megóvni hivatalbeli elődje nem
mindig volt eléggé óvatos, — addig nála másfelől
szelid, hódító alakban, de annál biztosabban ér-
vényesül.

E tulajdonok összessége s az ezekhez kötött
várakozás tömöríté a kifogástalan multu és nagy

**A KRIEGNER-féle
ACATIA-SZAPPAN**
kellemes habzása, rendkívül kedves illata
és nagy tartósságánál fogva, ma a legked-
veltebb pipere-szappan. 1 drb 50 kr., 3 drb
dobozban 1 frt 40 kr.

Acatia-arcczrème
pár heti alkalmazása egészen új, üde, gyer-
mekked arczbört idéz elő. 1 üveg ára 1 frt.

Meglepő hatáson kívül szer csész, kőszvény
s kifőszamitási árganatoknál, továbbá
csúszos fej- és fülszaggyógyításoknál a
REPARATOR.
A budapesti Szt-Rókus kórház statisztikai ki-
mutatása szerint a Reparatorral ott 136 ki-
sérlet tetetett, a melyek közt 7 esetben javul-
ás és 120 esetben teljes gyógyulás értezt el.
Kapható posta útján gyógyszerárakban és
az összes gyógyszerárakban. Ára egy nagy
üvegnek 1 frt, kis üvegnek 50 kr.

Kriegner György gyógyszer. a „Magyar korona”-hoz, Budapest, Kálvin-ter.

A világ sportja.
13 nagy színnyomatu kép, magyarázó szöveggel.
Ára színes borítékba füzve 1 frt 50.

Afrika, Amerika, Ausztrália, Canada, Anglia, Németország,
Magyarország, Spanyolország, Norvégia, Svédország, Dánia,
Franciaország, Olaszország, India, Skótsország, Oroszország.

KÜLÖNLEGESSÉGEIT
FEHÉRNEMŰ
és
FÉRFI-DIVATCZIKÉKKBEN
u. m.: fehér és színes **ingek** elismert jó szab-
bással, **lábravalók** legjobb kiállításban, fran-
czia és angol **nyakkendők, keztük, zsebken-
dők, gallérok, kézélők, harisnyák, uti sapkák**
és **takarók, eső-erujók, kézélő-gombok** stb. vala-
mint dúsán felszerelt raktárát **Dr. Jaeger G. tanár-
féle normal mindenféle finom szövött drukban, eredeti
gyári árákon.** — Továbbá:

LATZKOVITS A.
Kégyes
Bogyelembe véve
végzett ajánlaja
és. és kir. szabadság. éhészeti-megnyaroz,
Művelő-főherceg ú. és kir. Fehérszékének ú. szállításja
Budapest, IV., Váci-utca 22. sz. a.

HIRDETMÉNY.
Ó CSÁSZARI ÉS APOSTOLI KIRÁLYI FELSÉGÉNEK
1890. április 12-én kelt legfelső elhatározása folytán emellett megindítatik a
XV. MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMSORSJÁTÉK,
melynek tiszta jövedelme

a „Fehér kereszt” egyesület, a budapesti szüneti gyermektelep egyesület, a „Mária-Dorottya” egyesület, a nagy-
bányai jótékony nőegylet, a székelyföldi iparmúzeum, az országos késségi és körjegyzék árakban, a borod-
megyei nőegylet miskolci árakban, a vagonalton hivatalnokok árjegyzék és árvali részre alakított alap, a
magyar hírlapírók nyugdíjintézete és végre a ságrábi országos siketénéma intézet javára fog fordítottat.
E sorsjáték össze, 6767-ben megállapított nyereményei az alább következő játéktér szerint

1 főnyeremény	60,000 firtal
1 nyeremény	10,000 *
5 nyer. egyenk.	1000 firtal, 5000 frt
10 „ „	500 * 5000 *
50 „ „	100 * 5000 *

100,000 forintra ragnak, és pedig:

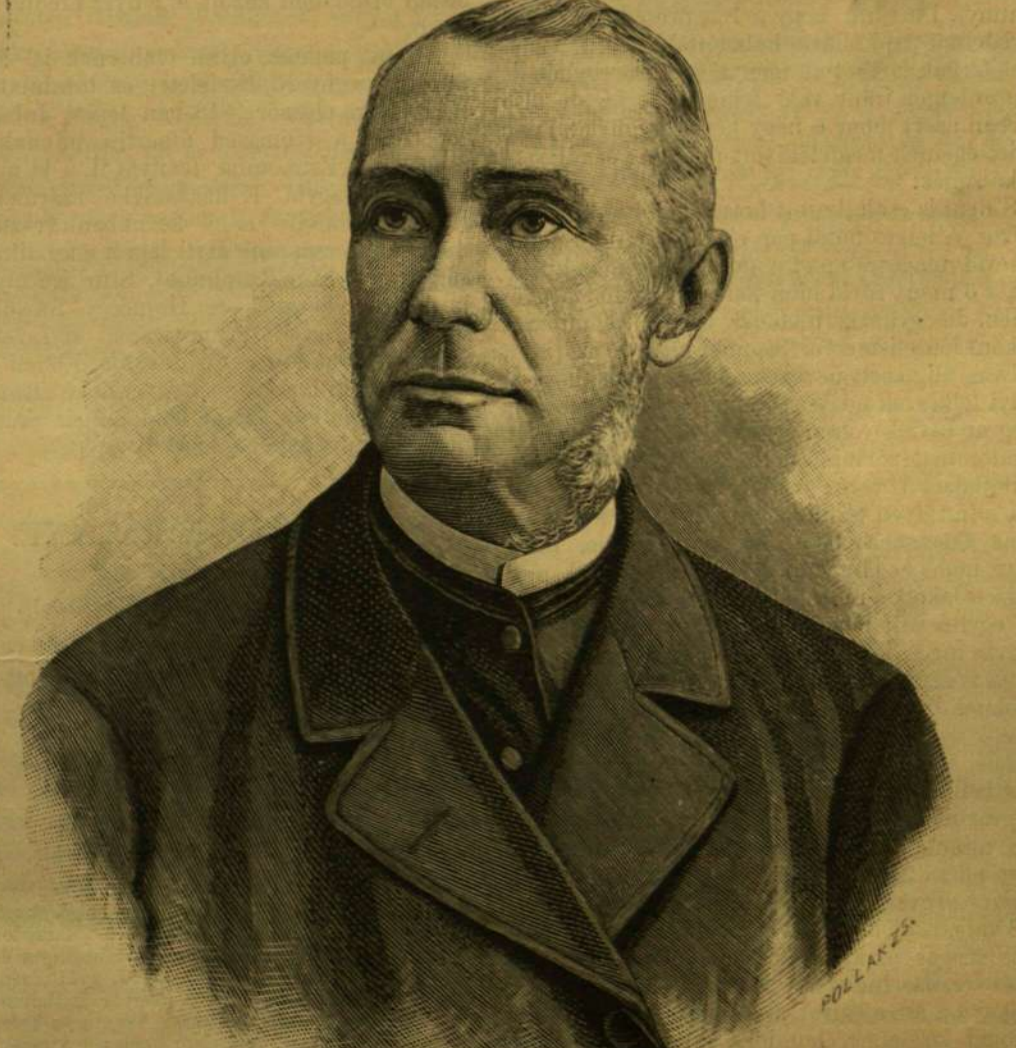
300 nyer. egyenk.	50 firtal, 10,000 frt
6500 sor.-ny.	10 * 65,000 *

A húsz visszavonhatatlanul 1890. évi december hó 16-án történi.
Egy sorsjegy ára 2 firtal van megállapítva.

Sorsjegyek kaphatók: a lottóigazgatásnál Budapestben, (Pest, fővámház, fővárosi) hova a megrendelt
sorsjegyek ára posta-utalvány mellett előre beküldendő; valamennyi lotto-, és adóhivatalnál; a leg-
több postahivatalnál, a bécsi „Mercur”-nál és minden városban és nevezetesebb helységben felállított
egyéb sorsjegyaraló központ.
Budapest, 1890. október 1-én. Magyar kir. lotto-igazgatóság.

Nagyon csekély híja volt tehát, hogy Sárkány
Sámuel ez előtt már tizenyolcz esztendővel nem
állítottat a bányai evangélikus egyházkerület
élére. Most, hogy az akkor megválasztott püspök
elhúnyt, s új választás lett szükségessé: az ak-
kor egy szavazattal kisebbségben maradt Sár-
kány Sámuel, kit e választás szerencsére még
életben, s testi-lelki erőinek még teljes épségé-
ben talált, lett a bányai kerületben az egyedüli
jelölt, s ma már egyhangúlag, nagy lelkesedéssel
megválasztott püspök.

Alighogy Békés-Csabán az elhunyt püspök földi
maradványait az örök nyugalomnak átadák, a
végtisztességre összegyűltek mindjárt ott Sárkány
Sámuel nyilvánították a püspökválasztás egye-

Goszléthy J. fényképe után.
SÁRKÁNY SÁMUEL.

érdemi egyházi férfi köré az evangélikus egyházfőknek, országos tekintélyeknek, s maga a kerület ágostai hitű híveinek egyetemét, hogy őt 382,788 lélek szellemi vezérévé, a bányai kerület főpásztorává tegyék.

A ki az ország polgárai egy ily tekintélyes részének szellemi életét kormányozni van hivatva, annak egyénisége iránt egy igaz bonfi sem lehet közönyös, s épen ezért kívánjuk őt mindjárt új pályája küszöbén a közönségnek bemutatni.

Sárkány Sámuel 1823 január 19-ikén született Pest megye Dunaegyháza községében, hol hasonló nevű atyja evang. lelkész s jó hirben álló hitközsök vala. Ennek egy művelt lelkű nővel, Klementin Apollóniával kötött házasságából a most megválasztott püspökön kívül még két fia született: János, jelenleg szarvasi egyik lelkész és főesperes, és József, a kitűnő jogász s a királyi ítélet táblának országos nevű alelnöke.

Sámuel az elemi iskolát szülőhelyén végezve, egy évet a tolna iskolán lőrcinzi gimnáziumban, négyet pedig (1832—36) az aszódi aligmnáziumban tanult Dianiska, majd Koren János tanárok alatt; azután pedig a selmeczi liceumon. Ugy Aszódon, mint Selmeczen meghitt barátja, tanuló- és lakótársa volt Petőfinek, s annak ez időbeli életéből számos jellemző adatra emlékezünk.

Atyja időközben a pest megyei esperesség egyik elsőrendű egyházába, Pilisre, hivatván lelkésznek, ennek hivatászerű odaadással nyújtott példáján buzdulva, hajlamát és tehetségét örökölvé, ő is a papi pályát választá, s az erre való előkészülés végett a pozsonyi teológiára, onnan pedig a jénai egyetemre ment. Tanulmányait befejezve hazatért, de ez úttal csak rövid ideig maradt itthon. Temesvározt ugyanis a Feldinger-család egyetlen férfi sarja, Frigyes, jogvégzett ifjú számára, ennek szemei gyöngegsége miatt folólvás társalgót keresvén, Székács József ajánlatára elfogadta a család meghívását, s a fiatal Feldinger társaságában beutazta Német-, Francia- és Angolország nevezetesebb helyeit, ismeretekkel és tapasztalatokkal gyarapodva tért vissza hazájába, tökéletesen elsajátítva újában a francia nyelvet is.

Már akkor hajlott korú édes atyja, érezvén egészségének hanyatlását, saját oldala mellett óhajtottá birni fiát, mint segédlelkészt. Az öreg lelkész, ki már 1839-ben a magyar nyelvet használta hivatalos levelezéseiben s hivatalos választ csak e nyelven fogadott el, csakhamar elhunyt. Daczára, hogy a megüresedett legelső jövedelmű papi állásra haladottabb korú, érdemei férfiak tarthatnak igényt, a pilisi egyház az apa érdemei iránt való tekintetből is, de első sorban azért, hogy a nagy képzettségű fiatal pap tehetségeinek megfelelő tért nyisson: őt választá lelkészének.

S nem is eszlatkozott hozzá kötött várákosában. A lelkes fiatal pap előkelő szónoki fölépítésével magasra emelte gyülekezetének hírnevét, s ő maga rövid időn nemcsak egyházmegyéjének, de egyházkerületének is első rendű szónokulón elismerve. Szónoki hírneve szárnyra kelvén, alig esett nevezetesebb temetés, hogy a helyi lelkészek mellé szónokul a pilisi papot is meg ne hívták volna. Nyáry Pál, midőn egy ily alkalommal szólanı hallotta, a következő jellemző nyilatkozatot tevő: «Mert nem tudnak a papok mind ilyen természetesen beszélni? Hiszen ez az ékeszólásnak az az igazi módja, mely vonz, hódít és elragad.» Báró Nyáry Antal, a ki Pilisen lakott s református létére az ottani ágostai egyháznak felügyelője volt, végrendeletben hagyta meg, hogy temetésén az ő lutheránus papja is szónokoljon. De nemcsak előkelő temetéseknek, más ünnepi alkalommal is keresett szónok vala a pilisi pap. Esztergály Mihály, a páten elleni bator fölépéséről ma is emlékezten elő főesperes, Juhász Ferencz oszváni magyar-alberti lelkész-esperes hivatalos körülfajkban mindig magukkal vitték ünnepi szónokul, s mindenütt megnyerte jeles szónoklataival, sokszor vegyes hallgatóságát is.

S vajjon miben állhat szónoklatának váraza? ! Hisz magas alakja szikár, csaknem összeesett; arca vézna, hideg — ha nem beszél. De ha megered a szó ajkairól, arca átszellemül, szemei villogni kezdenek, homloka ihletéget sugároz, termete kiegyenesedik, úgy hogy külseje, szava hirtelen letüköröz minden érelelmáramlatot. Előadása annyira mozgékony, figyelmet ekkötő,

mindenki eszéhez, érzelmi ágához hozzáférő, hogy hallgatói leigézve állanak szavának hatalma alatt.

Am nemcsak mint szónok ily kiváló: mint egyházkormányzó is az első között állja meg helyét. A kormányzása alatt álló pilisi egyházban mindenké szép és ékes rendben vannak, s ő az egyházi hatóságtól a kerületi iskolák számára a kor követelményei által igényelt bármily áldozathozatalt a legszebb módon ki tud eszközölni. Pilisi lelkészkedése kezdetén egy kántortanító volt egy tanteremben; most négy rendes s egy segédtanító külön-külön tanterekben s épületekben tanítják a közművelődés elemeit, s csepegetik az azelőtt teljesen tótajkú s most már magyarul is beszélő egyháztagok gyermekeinek zsenge keblébe az ismeretek kezdeté mellett a magyar haza iránti szeretet érzelmeit.

Már mint ifjú pap is körülkérzi hivatallal volt felruházva. S ő ennek teendőit nem vezette csak úgy more patrio, a megszokott kerékvágásban. Már akkor megfigyelt minden nevelési új mozzanatot, s neki tulajdonították Pest megyében a tanítói értekezletek, a multban ez egyedüli tanítóképző tényezőzk életre keltése. Ebbeli üdvös működésének azonban csaknem áldozatul esett s vissza kellett atól vonulnia. A hideg templomban tartott vizsgák alkalmával annyira meghűtötte magát, hogy egész teste elköszvényesedett s mozdulatlan fekvésre lett kárhoztatva évekig. Bel-és külföldi fürdők s hosszas gyógykezelés mit sem használt. Gyötrelmes helyzetében csak az vigasztalá, hogy pilisi tisztességes papi jövedelméből fedezni bírta az évekre szóló kiadásokat, s hogy hívei példás megadással és részvét nélkülöztek szeretet papjuk távollétét.

Testét-lelkét megviselő nyavalyájából végre mégis felépülvén, megújodott erővel látott hozzá papi hivatala teendőihez. Csakhamar az egyházmegye jegyzője lett, 1868-ban pedig a pest megyei esperesség főesperesül választották meg, mely hivatalt tíz éven át sok szép eredménynyel s oly kedves emlékek fenhagyásával vezette, melyekre az egyházmegye kegyeletes érzelmeikkel gondolt vissza mindenkor.

1872-ben, mint a bevezető sorokban említettük, az egyházkerületnek püspökjelöltje volt, de egy szavazattal kisebbségben maradt. Am azért nem maradt kitüntetés nélkül. Még az ellene szavazók is siettek iránta elismerésüknek adni kifejezést azzal, hogy a püspökinel tekintélyre nem sokkal kisebb kerületi gyámintézeti elnöki hivatalra megválasztották, melyet ez ideig osztatlan bizalom között s fényes eredménynyel viselt.

A minő papnak, olyan embernek is. Modora finom, megnyerő, tiszteletet és bizalmat keltő. Házasságra először 1848-ban lépett Juhász Ferencznek, a szomszéd alberti-i papnak és főesperesnek Zsuzsánna leányával, a ki azonban özvegyen hagyta. E házasságból származó fiait is már többnyire nagy korukban veszte el. E megrendítő csapások alatt lépett második házassági frigyre Stúr Karolinna, Stúr Károly bácskuczori lelkésznek és Hajnóczy Karolinának leányával, a ki a Martinovicssal kivégzett Hajnóczy vértanúnak a dedunokája. Ebbeli házasságból több fiú- és leánygyermek származott, a családi életnek szelid boldogságát árasztva a nagyérdemű egyházfő háza'ájára.

—y.

GRKINJA KIRÁLYNÉ.

Bolgár népballada.

Az eredetiből fordította **Strausz Adolf.**

Álmodt álmodott a királyné Szedeczenben.
Álmodt álmodott, bús álomlátást látott:
Az ég közepében n eghasadt ketté,
Fényes csillagok a földre hullottak le,
A hold sápadt arca vérvörös lett tőle,
És mellette a szép esthajnali csillag,
Az is, az is, az is vérvörös lett tőle.

* Strausz Adolf ki másfél évtized óta tanulmányozza a Balkán-félsziget országait gazdasági és néprajzi tekintetben, ezen idő alatt összegyűjté a bolgárok népköltészetének termékeit Bulgáriában és Macedóniában. Strausz e költeményeket magyarra fordította és közelebb ki fogja adni e kiváló értekt gyűjteményt magyar fordításban. Nemesak a magyar irodalomban ismeretlen a bolgár népköltészet, hanem az egész európai irodalomban is. A fordító nemcsak a népköltészet barátainak tesz szolgálatot munkájával, de becses lesz ez néprajzi tekintetben is, mert ezen költeményekből megismerhetjük a bolgár nép jellemét és gondolkodásmódját a multban és a jelenben.

Szork

Enicza királyné szöla hős urához:

«Sismán Jáne férjem, hallgass csak meg engem,
Nagyon rémes álmodt, álomlátást láttam.
Az ég közepében meghasadt ketté,
Fényes csillagok a földre hullottak le,
A hold sápadt arca vérvörös lett tőle,
És mellette a szép esthajnali csillag,
Az is, az is, az is vérvörös lett tőle.»

«Hallom álmodat én Enicza királyném,
Tudom is e rémes álom jelentését.
Mert az ég közepén meghasadt épen.
Ketté fog hasadni a mi birodalmunk,
Ketté fog hasadni, aztán el fog bujni,
El fog bujni nyomban, meg fog semmisülni
Régi birodalmunk, a bulgár királyság.»

«Mert a csillagok a földre hulltanak le,
Azt jelenti, hogy szép nemzeti hadsergünk
El fog esni, tűnni, meg fog semmisülni.
El fog esni, veszni jó öreg bányánk is,
Jó öreg bányánk is, Sismán Iván csár is,
El fog esni, veszni Vaszilics Mihály is.
És mert a sápadt hold vérvörös lett tőle,
És mellette a szép esthajnali csillag,
Azt jelenti, hogy én elveszek utánuk,
S én utánam jössz te, Enicza királyném.»

A míg Sismán Jáne megfejté az álmodt,
Gyors futár levélt hoz Kösztenecz várából.
Gyors futár levélt hoz ilyen tartalommal:
«Föl, föl, gyorsan, rögtön, oh hős Sismán Jáne,
Kürtötet fuvasd meg, háromezet harczost
Hozz magaddal, hozz el Kösztenecz várába.
Körülfogták már a törökök a várat.
Bátyádat a császárt beleszorították.»

Rémülten olvassa a hírt Sismán Jáne,
Rémülten olvassa azt a sürgős írást.
Háromezet harczos áll ki a szavára
Indulásra készen Kösztenecz várába.

Édes nyájas szókkal, hosszú tüzes csókkal
Marasztalja Sismánt Enicza királyné
Vérvörösön pirkad a hajnal az égen.
«Enicza királyné szép vagy, de görög vagy,
Nem törődött soha bolgár hadsereggel,
Nem törődött soha még a férjeddal sem.»

Újból érkezik egy hírnök új levéllel:
«Gyűjtsd össze a serget és azonnal indulj!
Jőjj, de rögtön jőjj az ichtimáni síkra,
Csárunkat ott üzik, el is fogják érnei,
És elfogják véle Vaszilics Mihályt is.»

És a kedves most sem ereszté el Sismánt,
Édes, nyájas szókkal, hosszú tüzes csókkal
Marasztalja Sismánt Enicza királyné.

Épen délfelé járt a nap magas útja,
Mikor sebes hírnök új levélt hozza.
«Föl, föl, gyorsan rögtön, oh hős Sismán Jáne!
Ne habozd, de jőjj már nagy segítségapattal.
Ötezer jó harczost hozz magaddal hozzánk,
Körülfogták a hős Vaszilics Mihályt már,
Véle van a csár is, a mi csárunk Sismán.»

És a kedves most is marasztalja férjét
Édes, nyájas szókkal, hosszú tüzes csókkal.
De nem hallgat most rá, első szerelmére.
De nem hallgat most rá ifjú Sismán Jáne.

Elmegy csapatával Ichtiman síkjára,
Gázol csapatával az Iszker folyóban.
Vértől zavaros lett a folyó hulláma,
Véres hullámok közt kalpagok uszkálnak.
Kalpagok uszkálnak és sok levagott kéz...
Ifjú leány jár a véres hullámok közt,
Kifogdossa oszman vitézek kalpagját.

A leányhoz így szól ifjú Sismán Jáne:
«Üdvözöllek téged, ismeretlen szép szűz,
Vitézek kalpagját miért fogdosod ki?
Fogdoss nekem a sok kalpaghoz vitézt is,
Fogd ki nekem szép szűz azt az úszó kart is.»
Válaszol az ifjú ismeretlen szép szűz:
«Nem, nem, nem akarom, jer, fogd te magad ki.
Volt énnékem három szép vitézi bátyám,
Együtt mentek ők el mindhárman a harczba,
Beszorultak ők is Kösztenecz várába,
A nagy, véres harczban elesetek mindhárman.»

E háromnak nézem vitézi kalpagját,
Nincs-e bennük rejtve vajjon egy levélke,
Hadd tudjam, hadd lássam, mit kérnek, kívánnak! »

Sismán Jáne arczát szégyenpir borítja,
Hirtelen lengrik nyugtalan lováról,
És a harcoss karját kifogja a vízből.
Meglát a kéz úján burmalia gyűrűt,
Burmalia gyűrűt Sismán Iván névvel...

Fájdalmában ordít, ordít Sismán Jáne;
Szélnél sebesebben felugrik lovára,
Torkszakadtából ordít a nagy bírja:
«Mit álltok legények, mit néztek a vízbe?
Csárunk, Sismán Iván elveszett, nincsen már!
Jertek, kanyarodjunk, gyorsan emitt balra,
Kutassuk, merre van Vaszilics Mihályunk,
Kutassuk, mentjük meg, ha még megtaláljuk! »

Balra fordult erre Jáne szép csapatja,
Ki is értek nyomban Ichtimán síkjára.
Stupen vára volt az első állomásuk.
Törökök puskákkal körítették a várt.
Erős lándzsások ott őrséget állottak.
Látja az őrséget ifjú Sismán Jáne,
Rontva ront, rohammal üzi az őrséget,
Rontva ront, rohammal megveszi a várat,
Hej Vaszilics volt ott szorosra elzárva.
Szól Vaszilicshez a hős, szól Sismán Jáne:
«Bocsáss meg énnékem, oh Vaszilics bátyám,
Adj parancsot bátyám, elpusztítom sorra,
Elpusztítom sorra a török hordákat,
Elvezetlek aztán ősi Szófiába.»
Nagy búsan, sohajtvá, Vaszilics Mihály szól:
«Nem bocsátok én meg s nem adok parancsot.
Hol maradtál eddig, mért előbb nem jöttél?
Négyszeres időd volt idejében jönni.
A törökök megjött új csapatja jókor,
Nem tudom már azt sem, király-atyám hol van? »

Mint bősziult oroszlan, őrijong Sismán Jáne.
Élesített kardját kirántja hüvelyből,
Törökök csapatját rontva megrohanja.
Jaj a kit elére, száz halál a bére.
Azután megfordul, visszatér a várba.

És a várbán ekként szöla Sismán Jáne:
«Üdvözöllek újból Vaszilics Mihályom!
Megbocsáss énnékem édes, drága vérem!
Adj parancsot, bátyám, elpusztítom sorra,
Elpusztítom sorra a török hordákat,
Elvezetlek aztán ősi Szófiába.»
Nagy búsan, sohajtvá, Vaszilics Mihály szól:
«Nem bocsátok én meg s nem adok parancsot.
Hol maradtál eddig, mért előbb nem jöttél?
Négyszeres időd volt idejében jönni.»

Mint bősziult oroszlan őrijong Sismán Jáne,
Élesített kardját kirántja hüvelyből,
Törökök csapatját újból megrohanja...

Verje meg az isten azt a vén boszorkányt!
Kitanítja szörnyen janicásr ágákat...
Magyarazza sorra, ilyenképen szöla:
«Üdvözöllek vitéz török janicásrok,
Bátrak és erősek úgy-e a bolgárok.
De legbátrabb köztük ifjú Sismán Jáne,
Az ő éles kardja janicásrokat pusztít
Menjete el rögtön az Iszker hidjára,
Hüvelyből a kardot húzzátok ki ottan,
Rakjátok a kardot az Iszker hidjára.
Sismán Jáne lova nincsen megpatkolva,
A hidon a büszke harczmén el fog esni.
El fog esni sebtben az éles kardoktól.»

Megfogadták szépen török janicásrok,
Megfogadták a vén boszorkány tanácsát.
Hüvelyből a kardot kihúzzák nagy sebbel,
Le is rakják rendben az Iszker hidjára.

Rohanva rohan a hidra Sismán Jáne.
Büszke harci ménnek megbotlik a lába,
Megbotlik a lába élesített kardba.
Sebekkel borítva elbukik a hidra.
Elbukik a hidra vele Sismán Jáne

Török janicásrok lesből megrohanják,
Megrohanják Sismánt és fejét levágják.

EGY FEDÉL ALATT KÉT OTTHON.

Írta:

BAKSAY SÁNDOR.

(Vége.)

A III-ik számú előszóval fog előterjesztetni most mindjárt. A főszolgabíró már lépeget a cinterium felé; patikáros és festő sietnek utána, s mind a hárman feladatuk fontosságának tudatával ülnek az első padba, szemközt a katedrálval. A káplán arca fakó. Meglátszik rajta a virrasztás nyoma.

A textust Zsolt. XXII. 11, 12, 13-ban vette fel.
«Te oltalmad alá vettem az én anyámnak mehetől fogva; je voltál nékem őrizőm.»

«Ne távozzál messze én tőlem, mert a nyomorúság közel vagyok, és senki sincs, ki nékem segítséggel legyen.»

«Körülvettek engemet sok bikák, és a Básán-nak erős bikái megkörnyékeztek engemet.»

Azután betette a könyvet, és...

«Akárki volt, — így kezdte beszédét, — a ki e szavakban a maga szánalmait öntötte ki: árva volt. Sok ügyetlen festő kontár kézzel erőködik megszemélyesíteni a siralmakat, de azt a mi ez egy szóban, «árva» foglaltatik, le nem rajzolhatja; sokféle íreket összefőznek a különböző sebek gyógyítására, de azt a fájdalom, a mit ez a szó «árva» kifejez, semmi kuruzsoló, semmi patika meg nem gyógyíthatja...»

(Ne neked piktor; ne neked patikáros!)

«... Elismerem, hogy szóval leírni is tökéletlen kísérlet, mert arra nézve, hogy kibeszélhesük mindazt, a mi az árva lelkeben véghez megy, árvának kellene lenni; sőt meg akkor is szavakkal kellene birni, hogy kifejezhessük a kimondhatatlant, a mire pedig a szegény emberi nyelv kétszeresen szegény; az anygolok nyelvvel birni, a kik tudják, mi az öröm, és fátyol nélkül való szemekkel látják, mi a fájdalom...»

(Hm! nagyokat mond, de nem sokakat.)

«... Azok a költők, kik beteg hurokon árvaról zengenek, azok a festők, kik vászonra vetnek egy-egy családi jelenetet, — s rajzolják a kisdedet, — anyja karjain mosolygót, vagy a nagyanya lábainál játszódat; vagy a nagyanya leezkén szunnyadozót, vagy a langyos fürdő előtt örvendezőt, — tiszták, boldogok szívben-lelkekben: hazug idylleket rajzolnak mind. Mit tudtok ti bele, ha ez a rövid fényű nap lemege, veti-e még valaha rájuk hajnalát? Kelnek-e utána legalább csillagok, vagy egy rémes éjszaka tájja rájuk száját, s benne fenevadak ivóltése rettegietti, s az irás energikus szavaival élve, a Bésán erős bikái környékezik meg kicsiny lelkőket? Előttük nagy kietlenség, mint egy mély hallgatag tó, mely fölött sötét madarak, az örökre költöző reménynek, — inkább kétségbeesés madarai röpködnek. Aztán a kietlenné vált égben magára marad...»

(Ahán! a minapi lesipuskás!)

«... Nem! a Bésán bikái ott maradnak körülötte ijesztő bömböléssel; körülveszik, összetaposták... ha valaki nem könyörül...»

«... Ezek a Bésán bikái azok a veszedelmek, melyek fenyegetik az árvak életét, még pedig a) fizikai, b) erkölcsi életét. E veszedelmekről szóllok beszédem első részében, míg befejezőleg szólni fogok arról, a ki könyörül. Anyák! (e szóra ütemre zördült a csendes szópögés) a ti kisdedeitekről, Árvak (a szópögés hatalmasodni kezd), a ti sorsotokról fog ez órában emlékezni rebegő nyelvem...»

Itt szónoki szünetet tartott; elővette zsebendőjét, s példáját követte az egész gyülekezet. Azután az első rész fejegetésébe kezdett.

«A fizikai veszedelmek. Gond helyett gondatlanság, gyöngédség helyett szitok és káromlás követik, mint az árnyék kezében a fekete kenyér,

melyet könnyvel sóz, anyai simogatás helyett a mostohának durva keze...»

A könyves szemek egyszerre csillantak föl s világotat öldöklően vetették Szölledine asszonyomra, a kinek a házából minden este kihallik a gyereksírás a rendszeres felmosdatás a latt és a kinek a gyerekei bőgve mennek az iskolába minden reggel, mert az irgalmatlan mostoha egy napot el nem enged. Holott menyivél jobb volna a szegény árvaknak azt az időt a nádas-szelben tölteni...»

«És vagyunk! A gondos atyai kéz által összegyűjtött, az anyai szeretet által megkarkagott filléreské? Oh, ha csak a lelketlen rokonok ingadozó keze között züllenek el, oh ha csak az árvicek sodornák el, oh ha csak a tűzvész marta-lékaivá lennének! De ki nem tudja, hogy a törvény ezer szövevényei között álnok fufangal praktikálók rabulistica átkozott keze...»

Az «átkozott» szó első szótágját erősen megnyomva, orrán keresztül hangoztatta, néminémű n hangot illesztve az á és t közé. — *Átkozott.* — Mesterfogása a *nasalis eloquentiának*, melylyel 40 esztendőn keresztül fél Magyarországot papja hódította. Szoboszlaitól kapták föl, kinek ez jól állt, mint a hogy a nagynak jól áll minden eredeti.

«... A megvesztegetésre oly gyakran hajló birák ajándéklekő itelele...»

Erős köhögés, nagy torokköszörüléssel. Biró uram, ki a mult héten ült a hivatalába 13 szótöbbséggel, kezdett igen kipirulni...»

«... végre a igazsoss corruptió, mely szerencsétlen nemzetünk szíve gyökerén rágódva rendszerré emelte, hogy az árva egy fillérnek a maga vagyonából ura ne lehessen...»

Most az öreg tütör süttötte a borzas fejét. Érezte, hogy valamennyi vasvilla, a mi más alkalmakkor a szemöldökök alatt szunnyadva nyugszik, most rá van szegezve. Nem ő-e az árvaik megnyomorítója, a ki, egy krajczár nem sok, annyit ki nem ad az árának 24 éves kora, illetve férjhezmenetele előtt? Nem ő csináltatott-e a mult évben is tiszta téglafal-kerítést, holott más halhatatlan lélek beéri a fecskerkással is, ha deszkára nem jut...?»

«... De nem akarom, hogy színről-színre lassátok, miként marcangolja az emberi irgalmatlanság hivatalos kézzel a maga áldozatait. Jobbat tesztek ennél; megnyitom az árva szívét, hogy lássátok, mi megy ott végbe...»

(Magsajnálta a szegény tütört és az izzadó birót, most fordít egyet a dolgon.)

«Az árva könyveit senki sem törli le; az árvaival senki sem sir együtt, az árvaival senki sem vigasztalja. Vagy menjetek el a khinaiakhoz és kérdezzétek meg tőlök, mit teszen az ő példabeszédük: A borbély is az árva fején tanul borotválni...»

(A borotva belemetsz az elevenbe, s végkép feledve tütör és biró.)

«... Vagy menjetek ki a temetőbe s nézzétek meg, ily késő éjszaka ki jár ott kinn a temetőn, az a ki kiáltozza: Anyám! oh édes jó anyám...»

A szópögés zokogássá válik, a templom falai is harmatozni kezdenek —

«... Vagy tekintétek meg amaz elhagyatott koporsót. Itt tetszik meg ki az igazi árva...»

Általános esuklások. Két asszony elalél, azt nagy tüntetéssel kiemelik, de a kis atya nem könyörül a publikumán, hanem áttér a kérdés erkölcsi oldalára.

«... Micsoda u. m. a testi nyomorúság az erkölcsi nyomorhoz, a fizikai halál a lelki halálhoz képest, mely az árva vár...?»

Kezdette ezt a «más keze lábán» a «más kenyérén»; azután áttért a szolgálatnak házára, ama nagy Babilonra, melyben a lelkek megölet-

DEMJÉN LÁSZLÓ: Vándor köszörűs.

BRUCK MIKSA: A vén gipsz-öntő.

GRÜNWARD BÉLA: Isten kardja.

NADLER RÓBERT: A kíváncsi szobacziqa.

THAN MÓR: Női arckép.

BÜTTNER HELÉN: Szomjas.

CSÓK ISTVÁN: Est cselekedjék az en emlékezetemre. Lak. Ev. XXII. 19.

TORNAI GYULA: Tengeri zálogház.

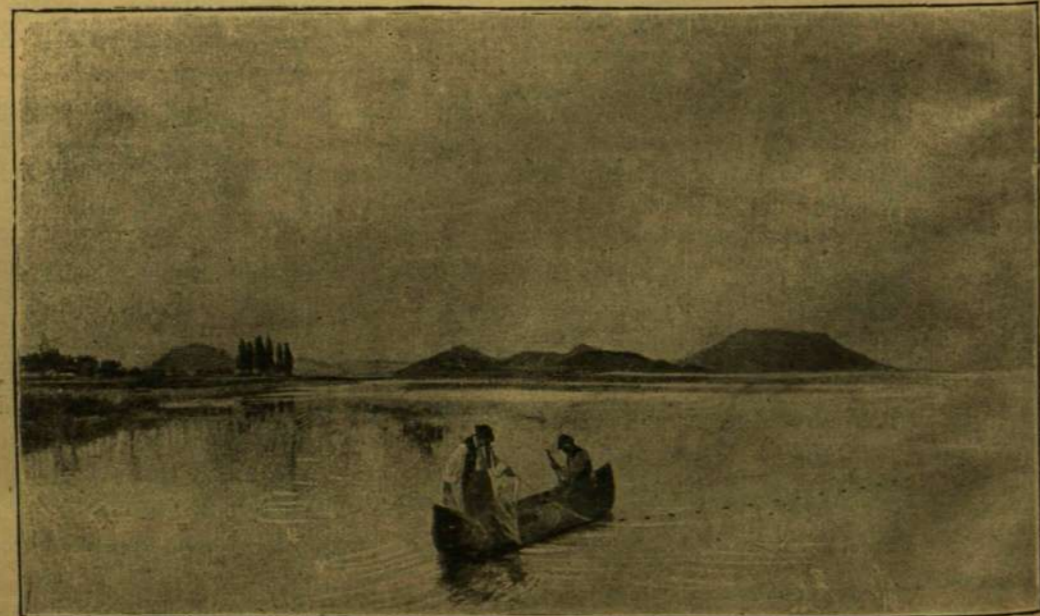
MUNKÁCSY MIHÁLY: Női arckép.

IFJ. VASTAGH GYÖRGY: Arenában.

BALLÓ EDE: Schlauch Lőrincz püspök.

AGÓRÁZY GYULA: Balatoni részlet.

EBNER LAJOS: Tiszaparti halászok.

BURGER LAJOS: Női arckép.

nek, s a gyehennára vettetek; végezte a nagy kétségbeesés, mely a maga ásta gödörbe születése napját átkozva szédül bé. Jaj nekem én anyám, hogy szültél engemet . . . !»

« . . . Oh anyák, anyák! mire nevelitek . . . »
Nem mondhatta tovább! utolérte a minden mesterfogások leghathatósabbja és zsebkendője után nyult. És utána egy zongoraművész újjai alá való jelenet következett. Mint mikor a halak zúgó szél nyomása alatt parthoz loccsanak a habok. Még a megbántott tótor és a kiperdikált bíró is szemébe törölte a mándli újját. Csak a Mózes székében ülő öreg tisztelendő ütt egyet öklével a zsolttáráj. Nem tudom, micsoda indulatból volt ez. Elragadtatás, irigység vagy boszúság?

A patikárus ez utóbbira magyarázta, s odasugott a festőnek:

— Capucinade az egész!
— Nónó! Te csak nézz a taplósipka után a fejedbűbjára.

A második rész jobban tetszett a patikárusnak, mint a melyben — szerinte — kevesebb volt a sújtás és több a posztó. A befejezés ellenben az öreg tisztelendő homlokát vont a nyugalmas tiszta derével. Fölemelte a fejét és úgy nézett végig a nyáján.

« . . . Szegény lakosai ennek a siralom völgyének! Ti mernétek érzéketlenek maradni e szenvedések szemléletére? Ti vonakodnátok eszközül ajánlkozni az itteni szeretetnek? Ti mernétek zárt szívvel és zárt kezekkel szemlélni a kiáltani nem tudó nyomort, holott tudjátok, hogy lát titeket, és minden pillanatban megítél az, a ki nektek — reszkessetek — ezt izeni: Éheztem és ennem nem adtatok; utonjáró voltam, be nem fogadtatok; mezítelen voltam, meg nem ruháztatok; beteg voltam, nem látogattatok. Bizony mondom nektek, a mit nem cselekedtetek az én kicsiny atyámfiaiival, én velem nem cselekedtetek. Ah! ha árvát láttok, kedves atyámfiai, Krisztusra gondoljatok, és miként lehetnének szeretetlenek ahhoz, a kinek lelke testvér a tietekkel, az övével; könyörüljétek, szívetek szerint! Ő mondotta: Boldogok az irgalmasok, mert ők irgalmasságot nyernek. Amen.»

— Ez határozottan szép volt! — mondá a festő, — hiába! az Isten szebben beszél, mint az ember!

— Loci communes! — mondja rá a patikárus. — Plágium. A bibliából meregette. Én is el tudnám mondani.

Akárhonnán meregette, oh szerencsétlen patikárus, a fejed fölött függ a barack. A kis atya beszámolt a pályaművével, melyet te III-ik szám alatt jegyezheted be, és pedig reszköt kezekkel. Mert avagy nem hallod-e azt a nagy zúgást, mely nemskára riadó éljenné fog kinyílni a templomtéren, honnét egy lélek — sem nagy, sem kicsiny, — el nem távozik addig, míg három deputáció nem alakul az önként vállalkozó megszámálhatatlanokból.

Az első vezeti egy örökös bírójelölt, egyenesen az öreg tisztelendőhöz és ott elmondja a nép szavát, mely szerint az ifjú tisztelendőt mai naptól kezdve fogadják mellé feles papnak! Adja is hozzá a lányát, nagyobb biztosság okáért.

A nagytisztelendő első meglepetésében az el-kibarkócafázására gondolt feleletül, de csakhamar készen van a temperamentumával, és más tanácson indul el.

— Jól van, fiaim! Hanem mielőtt ez megtörténne, akarom látni, minő hatása lett a szívetekre a mai prédikációnak. Az özvegy bádogos-nának a hét gyerekeit még ma összeszedtem, s kiosztom az itt jelenlevő asszonyságok között.

Éva! neked a Mórícot adom, úgy sincs fi-gyermeked; lányod pedig, a ki van, mind a három a libák után jár egész nyaratszaka. Péter! a testvéred kis árvája télen-nyáron a lovak farkánál alszik, egy darab szürkekapca a nyakában; neked a Jettit adom, úgy sincs lányeszlő a háznál. Nini! Zsófi néje! Keed is itt van? A keed lányait hívják Kócz Julisnak meg Kócz Viczának a fésű miatt, melyet nem esmérnek? Keednek jut a Bettü! Majd meglátom, hogyan mosdatja keed ki szegényt!

— Dejszen! én bizony nem mosdatom senki poronytát! — pattant ki Zsófi asszony. — Mosdassa tisztelendő uram, úgy sincs egyéb dolga.

— De még a kis Jakobot is hozzád csapom, mert a magadé ezután is csak olyan tisztán tartja magát, mint eddig . . .

— Azt tegye el valaki! — nyelvedkedett az asszony, s kisántított a muriumból; utána a többi asszonyságok is elpárologtak. A férfiak felénkebek. Azok nem mertek mozdulni.

— No fiaim! négy már el van helyezve. Hát a hármat melyötök vállalja el? Dávid gazda — ez volt az örök bírójelölt neve — kigyelmednek se kicsi, se nagy! Oda foghatna egy párt . . .

— Van azoknak édes anyjuk, kérem szerez-tettel . . .

— No hát kigyelmedeknek is van papjuk. Becsüljék meg. A ki meg akarja becsülni, távozzék most tisztességgel; a ki nem, az maradjon . . .

Dávid gazda járt elől az engedelmisségben. Ő mozdult legelő, hogy nyakában ne maradjanak az árvák. A nagy igyekezetben vagy daczban köszönni is elfelejtett, azért az öreg úr visz-szaidezte javító vizsgára.

— Azt mondtam, hogy a ki meg akar becsülni, távozzék tisztességgel. Kigyelmed nem tisztességgel távozott. «Istennek ajánlom tisztelendő atyám uramat . . .»

— Istennek ajánlom tisztelendő atyám uramat! — nyögte Dávid gazda a diktált szavakat, s menekült. De mikor behúta maga után az ajtót, kikiáltotta, hogy a nép szava Isten szava. — Hadd lássák a kívülállók, hogy ő a győztes.

Szerencsésebb volt a másik deputáció, mely a káplánhoz ment tisztelni, s egyszersmind felkérni, hogy ezt a szép prédikációt mondja el még egyszer a jövő vasárnap, hogy más jámbor is részesülhessen benne, a ki a mai szent órát a bolto: előtt pipázta el.

A káplán elérékenyedve vallotta ki azon való örömét, hogy az isteni kegyelem ennyire megdi-csősítette magát az ő erőtlenségében; nincs is életének egyéb czélja, mint az elnyomottakat védelmezni a hatalmasok ellen; egyúttal kedves kötelességének tekinté közkivánatra ezt a gyenge elmélkedést újra elmondani.

Legszerencésebb volt pedig a harmadik de-putáció, mely a szent nap délutánján százöt-vened magával huszonöt kocsi-ra felrakodva föl-verte a szomszéd butrágyiakat, hogy ha pap kell nekik, hát csak siessenek, míg el nem kapkodják a jó embert, mert az ő káplánjuk szava nem is embernek szava, hanem angyalé. Jövő vasárnap prédikál.

Dehogy vártak neki vasárnapot! Mindjárt másnap megjelent az egész külső-belső tanács alkonyat tájában.

Ők jövő vasárnap nem jöhetnek, mert akkor Margitán vásár lesz; hanem most meghallgat-ják, ha a tiszteletes úr nem sajnálja a fá-radságát.

A káplán szabadkozott. — Nincs most kano-nikus óra! Mindjárt este lesz! Szokatlan idő, sőt illetlen idő! Még azt gondolnák, tűz van, ha most beharangoztatna.

— Nem is kell annak haragszó, mert nem a helybelieknek prédikál kigyelmed.

— Maradjon a tisztelt küldöttség holnap reg-gelig, akkor inkább szerit ejthetem!

— Az ordinánc nem tartozik másnapra szol-gálni. Hogyan várakoznék azért nyolcz kocsi, tizenhat ember? A mi pedig a szokatlan időt illeti: meg vagyon írva, hogy hirdessed az ígét mind alkalmas, mind alkalmatlan időben . . .

Ez az idézet egy másik parancsot idézett föl, t. i. hogy a jó alkalmatosságot áron is illik meg-venni. Hogy ne ragadná hát meg, mikor ingyen kínálkozik? Aztán Lina kisasszony sugárzó arca is ebben a pillanatban suhan végig az átelleni tornáczon . . .

Ráadta a fejét.

Volt benne annyi tapintat, hogy nem nyuj-totta hosszúra. A részrehajló bíró, meg az ál-nok tótort hallgatással mellőzte, sőt kihagyta az árvák egy részét is, szerencsés véletlenből, a minék most mindjárt nagy hasznát fogja venni. A legnagyobb rikátás közben mondott Áment. «Oh anyák, anyák! mire nevelitek . . . Ámen.»

Mikor lejtött a kathedrálból, arra kérték, hogy mondjon el egy esketési beszédet . . .

— De hiszen nincs kit esketni.

— Nem tesz semmit. Csak próbaképpen, mert lássa kigyelmed, a mi népünk igen nagy pom-pával szokott felmenni az esküvőre.

Mit volt mit tenni! Mondott egy hatalmas leczkét az ifjú pároknak. Benne volt az is, hogy milyen nagy veszedelme az a házias életnek, ha «Herkules orsót pörget, ha Minerva kardot eső-tet» . . . Végül megáldotta a keresztény ifjú je-gyeseket, hogy legyenek boldogok mind ez idő-ben, mind az örökévalóságban.

— Még csak egy kis halotti bucsúztatót pró-báljon kigyelmed, hogy mindenről hírt vihessünk az egész hazának . . .

Most már nem ellenkezett. Mély sóhajtással elkezdte apostrophálni a gyásztetem fölött ros-kadozó árvákat, «a kikkel most már többé senki-sem sir együtt, a kiket senki sem vigasztal, a kinek panaszát senki sem érti meg, csak a te-mető hideg hantjai, midőn a sírra roskadva kiáltják: Anyám, oh édes jó anyám! fiad oly szomorú . . .»

In votam adhuc te versare memento! (Hát egy kis cigánykereket nem hánynál?) dörmögte a vén pap, a ki most jött haza a szőlőből, s be-botlott a produkcióra.

De a külső-belső előljáróság nem kívánta a cigánykereket, hanem egyértelműleg pót-sírást határozott; azután megtörülgette a szemét és ott melegiben kezét fogdosott a kis tisztelendővel, kinek ezzel el lón döntve sorsa, s valószínűleg Lina kisasszonyé is.

Igen meg voltak elégedve, csak egyetlen egy kis hibát találtak benne, a mit a bíró igaz ma-gyar egyenességgel ki is jelentett.

— Ha közibünk rendeli kigyelmedet a fölsé-ges szent akarat, ne szólítson minket «kedves atyámfiaiink» mert a magyarországi ember a lo-vát hívja «kedves»-nek.

Kedden délben a patikárus fehér asztalánál hirdettetett ki a pályázat eredménye.

— A három pályámú egyike felett — így kezdte a szolgabíró — már ki van mondva a megappellálhatatlan népitélet. A kis atya prédi-kációja az első . . .

— Tiltakozom ezen ítélet ellen! — kiáltott közbe a patikárus. — Az a prédikáció tetőtől-talpig más fejében termett . . .

— Tetőtől talpig maga fundálta ki! — tanus-kodott az öreg pap. — Ki is tudna más olyan prédikációt mívelni?

A patikárus megadta magát. A szolgabíró folytatta:

— A kis atya prédikációja tehát az első díja»

érdemelne; de ő már minden díjnál magasabb pályabért nyert a tegnapi napon, azokban az óvációkban, melyek mellett a legkifejtettebb alkatu francia baracknak is össze kell tőpő-rödni. Azért is ő neki ezen magasabb szellemi jutalom elérendőnek ítéltetvén, a tulajdonké-peni elsőrendű jutalom a festőművészek adat-ik ki bemutatott rajzaier . . .

— Mivel jobb az, az én írott karczolatomnál? irigykedék a patikárus.

— Mivel? Azzal, hogy holmi írott rajzot ír-hat az iskolás gyerek is olyant a milyent; de rajzónnal képet a fél vármegye sem . . .

A patikárus feje megnyaklott. Megadta ma-gát.

— E szerint nekem . . . ?

— A második díj, s vigasztalásul a harmadik is. Természetben.

Meg is kapta mindjárt. Az öreg tisztelendő rá kommentot a feje bubjára.

— Te cremor tartari! Te ugrattad azt az Aga-bust abba a prédikációba.

BERLINBEN — KOCHNÁL.

Mégis csak megtörtént. Most az egyszer — Berlin ostromolják. Igaz, hogy csak békés indu-latú orvosok tudnak oda seregese, s a miért a német birodalmi várost ostromolják, azért ugyan-ak jó esomé pénzét hagynak ott. Olyan ostrom-állapot ez, a melyről, úgy hiszem, a berliniek nagyon szeretnék, ha minél tovább eltartana. Lépten-nyomon, bárhova megy az ember, min-denütt orvosokra akad, olaszra, angolra, fran-cziára, de a mi különösen mi ránk igen jellemző, legtöbb magyarrá, helyesebben szólva, legtöbb budapestire.

Valamennyien két okból siettek Berlinbe: először látni akarták magát az eljárást és annak eredményeit, másodsor pedig — s ez volt a fő-dolog, — hogy Koch-féle anyagot hozzanak ma-gukkal. Az első ezét bőven elérhette mindenki, mert minden bejárás és protekció nélkül sza-bad bejárata volt úgyszólván mindenkinek azokra a kórodákra, sőt még magán-polyklini-kákra is, a hol a Koch-féle kísérleteket eszközöl-ték és eszközlik még ma is. Igaz, hogy szigorú tudományos megfigyelés és szabatos kórodai el-bánás mellett az egész eljárást csak Bergmann, Gerhardt, Fräntzl és Elvjal kórodáján művelik, a helyiségek egészségtanilag kifogástalanok, az intézetek kellően fel vannak szerelve, elég nagy számú orvosok és elég nagy ápoló-személyzet felett rendelkeznek, hogy e kísérletek minden tekintetben a legpontosabb megfigyelések alá essenek és a betegek is kitünő orvosi ellátásban és ápolásban részesüljenek. A többi intézeteknek, a melyek inkább magánjellegűek, egyike-másika még csak az alkalomra most hírtelenben kibé-relt bérházakban van úgy a hogy elhelyezve, a mi mai igényeinknek, a tudományos kutatás és pontos orvosi észlelés és ellátás mai követelmé-nyeinek megfelelői kevésbé képesek. Mindazon-által ezeken is a változatos esetek nagy számát ta-láltuk és a szer hatását, legalább nagyobb vo-násaiban, itt is elég jól észlelhetjük.

A látottakról a nézetek vajmi eltérők voltak. A Hotel-Central foyerjában pl. naponta kétszer, délben és este, az orvosok valóságos konferenciát tartottak, megbeszélve a látottakat. s a ki az ott hallottakból sommás bírálatot akart levonni, az egy bizonyos lehangoltságnak és csalódásnak nyomait könnyen felismerhette, úgy hogy a leg-több nyilatkozatból az hangzott ki, hogy kár volt e miatt Berlinbe jönni vagy legalább is korai volt már most oda menni. Pedig hát csak magukra vessenek, a kik csalódtak. Csakis azért csalódtak, mert csodadolgot, de mindenesetre többet vártak, többet reméltek láthatni, mint a mennyit Koch egyes-egyedül illetékes nyilatko-zatában mondott és ígért. Mert a mit ő abban ígért, azt a kísérletek Berlinben is, másutt is többé kevésbé igazolták, ezt végre is tagadnunk nem lehet. Kétségen kivüli, hogy az ő szerének minden gümöre, bárhol rejtőzik is az a szerve-zetben, biztos reactiv hatása van, a mely reactio arányosan, részint az alkalmazott adag mennyi-sége szerint, részint pedig a gümös bántalom foka szerint, kisebb-nagyobb fokban, rövidebb vagy hosszabb időre áll, a mely reactio tény-

IDEGEN FÖLDÖN.

Az orosz határtól Párisig.

Surjevskaja Katalin hercegnő emlékiratai.

XII.

1887 újev napján sok jó ismerősöm látoga-tott meg. Minden jót kívántunk egymásnak; a kit valami baj vagy szerencsétlenség akaratá ellenére imádott hazánktól távol tartott, velem együtt sirt és zokogott; voltak, a kik megvigasz-taltak és boldogabb idők beálltával biztattak.

Egyik kocsi a másik után robogott be az ud-varon, és miután tudtam, hogy ilyenkor senki-nek látogatását vissza nem utasíthatom, nem is figyeltem a nevre, melyeket udvarmesterem bejelentett. A vig Potocky grófné után, ki három leányával egy fél óra új s vidám életet hozott magányomba, S. herceg, a mostani csár benső meghitt embere lép szobámba, kit legutóbbi azon a szomorú napon láttam, midőn mindene-met a sirba vitték. Azonnal eszembe jutott, hogy ő az, kinek megérkezését velem tudatták.

Néhány bevezető szó után az ősz diplomata, ki még Miklós csár idejéből maradt reánk, azo-nal hozzáfogott a kérdés megoldásához. Hossza-dalmas, de azért minden egyes szavában kimért és megfontolt beszédjét nem szakítottam ugyan félbe, de azért megláthatta rajtam, hogy látoga-tása nem talál készületlenül. Szerette volna tudni, ki árulhatta el titkos küldetését és minél tovább beszélt, annál inkább bántotta egyké-vűségem. Végre a kényes ponthoz kellett érnie, melyben idejövetele tulajdonképeni czélját el-mondja, s midőn ezen is tülesett, a nélkül, hogy hozzá még csak egy árva szó is intéztem volna, egészen ki őt sodróból. A diplomatából kírít a dölyfös, durva orosz főúr, ki e pillanatban Szent-Pétervártól hitte magát, hol egyetlen szavára a börtönbe hurcoltattak volna.

— Mondja csak, kedves hercegem, — kezdém lehető szelid hangon, — miért haragszik reám, hiszen soha életemben nem bántottam. Me-glátogat, beszél, el akarja mondani, mi járatban jött Párisba és midőn már a dolog velejére jött volna, elfutja a mérég, — lám, ez nagyon kár, mert az év első napján nem szabad indulatos-kodni, nehogy egész éven át haragos legyünk.

Szavaim végképen dühössé tettek a vitéz tá-bornokot, kiről az egész világ tudja, hogy a csa-tartét csak híreből ismeri.

— A hercegnő kétségkívül tudja, — kezdé a jámbor férfiú, — hogy ő felsége a boldogult csár után többféle végrendelet maradt hátra, nevezetesen az, melyben önnek gyermekeiről fejedelmi bőkezűséggel gondoskodott. Miután a rend úgy hozza magával, hogy az eféle okmányok csakis a császári ház levéltárában őriztessenek, a kezei közt levő egyik példány kiadását ezennel leg-felsőbb meghagyás folytán követelem. Egyúttal arra is fel vagyok hatalmazva, hogy az ön által támasztandó igények kiegyenlítése tárgyá-ban vélesem egyezséget kössék.

— Nagyon sajnálom, — vetém közbe a nélkül, hogy a hosszának látszó beszéd végét megvár-tam volna, — de ezen az alapon, ily előzmé-nyek mellett, sem a tölem követelt okmányt ki nem adom, sem pedig egyéb ajánlatokra vála-szolni nem fogok. Önök azt állítják, hogy az általam bemutatott másolat eredetije hamisított, vagyis más szavakkal, okmányhamisító csalónak néznek. Más részt pedig a hamis okmány kiadá-sát követelik, hogy ezt a császári levéltárába elhelyezhessék. Mindezekből láthatja, hogy itt ellentétes állítások forognak fenn, melyeket én részemről elemezni nem akarok. Maradjunk ezért is jó barátok, herceg, és ne kívánjon tölem olyasmít, minek látszatja homályt vet-hetne reám.

Ilyesmire a csár küldöttje nem lehetett elké-szülve, mert szerepéből tökéletesen kiesvén, majdnem durva hangon, a legfelsőbb parancsra hivatkozott, melynek mint hű alattvaló feltétele-nül engedelmeskedni tartozom.

Nem tudom, mily vége lett volna a mindin-kább feszültebbé váló párbeszédnek, ha véletlenül bátyám és két francia hölgy meg nem érkezik kik előtt S. herceg meghátrált. Távozása előtt még csak annyit mondott, hogy végső elhatáro-zásomat legfeljebb holnap délig elvárja, ellen-kező esetben pedig magamnak tulajdonítsam a szomorú következményeket.

Téhat fényesebbek, fényes nappal, idegen földön, idegen országban!

MÜLLER KÁLMÁN.

Föltettem magamban, hogy a kínos állapotnak egyszer mindenkorra véget vetek.

Másnap a következő levelet intéztem S. hercegrez, melynek másolatát két tanu által hitelesítettem:

„Uram! Ön állítólag legfelsőbb parancs nyomán oly czéltől jelent meg nálam, hogy boldogult II. Sándor császár ő felsége által nekem személyesen átadott két darab eredeti okmányt, nevezetesen egy végrendeletet, továbbá egy szerződést, bizonyos utóbb megállapítandó feltételek alatt a szentpétervári császári titkos levéltárban való megőrzés végett kiadjam. Miatán a fennevezett okmányok után készült hiteles másolatokat már ezeltől egy évvel bemutattam, mire legfelsőbb helyről kijelentették, hogy az eredeti okmányok hamisak, magától értetődik, hogy ily körülmények közt e tárgyra többet vissza nem térhetek. Hamis vagy hamisított okmányoknak sem én, sem pedig egy harmadik személy hasznát nem veheti. Ezen felül biztos kutfőből tudom és állíthatom, hogy ezen hamisított okmányok másik példánya annak idején az uralkodó

letéteményezett összegeket, melyeknek kamatait mai napig fel sem vettem, de felvenni nem is akarom, lemondok azon czímről és névről, melyet a boldogult császár nekem és gyermekeimnek adományozott, mindezekhez csakis azon kikötést foglalva, hogy külföldi magányomban az orosz kormány küldöttjei többé ne zaklassanak. Egy ehhez majdnem szóról-szóra hasonló nyilatkozatot még azon időben állítottam ki, midőn száműzetésem először szóba került és ennek végrehajtásával fenyegettek, ha a kérdéses okmányokat ki nem adom. A pénz illetőleg a császár kijelentette, hogy azt úgy tekint, mint tulajdonomat, illetőleg gyermekeim vagyonát, miért is a tőkék mai napig is ott hevernek kamatostól, a nélkül, hogy kezeltesük iránt valaki érdeklődött volna, a többire nézve pedig minden a régi állapotban maradt s így időnként csak újból föl lett melegeítve.

Beadványomat a császár nem fogadta el és S. hercegre visszahivatott Szent-Pétervárra, hol valószínűleg nem a legszívesebben fogadtatás várt reá.

(Folyt. követték.)

* **Mesterséges drágakövek.** A zafir strassból (igen finom üveganyag) és kobaltból állíthatjuk össze, az utóbbi adja a kék színt. Topázhoz kell strass, antimon, vasoxid vagy cassius bíbor (arany- és czinvegyület). Rubin strassból s mangán oxydból készíthető, ezekhez még kobalt oxyd kell, hogy amethyst álljon elő. A smaragd oxydhoz kell: strass zöldspan, vas oxyd, a türkizhoz strass, antimon és kobalt.

* **Főzés villamossággal.** Samadenban a Bernina-fogadóban nemrég sikerrel készítették el a beefsteak-öt villamosság segítségével. A fogadó villamfény által van világítatva s a villamáramot vassodronyokhoz vezették, melyek megtűszedtek s a pecsenye felettök megsült.

* **Chronoskop** a neve a legújabb óraszerkezetnek, a hol két száz részre osztott óralap van egymás fölé téve. A felső lapon a mutató egy másodperc alatt tízszer fut körül, úgy hogy a másodperc ezredrészét képezek vagyunk leolvasni, míg az alsón egy másodperc alatt öt vonalat fut be, úgy hogy minden vonal egy tizedmásodperc s a felső század része. Ezzel a feltalálójáról Hipp-féle chronoskopnak nevezett szerkezettel megmérhetjük pl. azt az időt, a mely alatt egy golyó egy métert haladt. Ekkor a chronoskop két villamsodrony köttetik össze s

A MŰCSARNOK KIÁLLÍTÁSA.

A magyar képzőművészet emelkedésének, terjedésének bizonyossága a műcsarnok idekiállítása. Magyar festő már annyi van, hogy a műcsarnok szűk lett. Külföldi művészek szokták eddig tömegesen elfoglalni a falakat és lefoglalni az érdeklődést. Most a magyar művészek száma a nagyobb, s a mit kiállítottak, ha nem is kitünőmunka a legtöbb, de tisztességes valamenyny, és kevesebb gyöngye kép még soha sem volt, mint épen most, mikor ily tömegben vonultak föl a magyar művészek.

A tárgyak kiszemelésében válogatosabbak lettek művészeink, s kezdők közül is nem egyet vezetett szerencsés ötlet. Eddig inkább az élet szélsőségeit vagy tarkaságait választották, avagy népies jelmezeket hajhásztak. Ma már jobban megérik az életet és tartalmasabb témához jutnak.

Különösen az arcképezésben és az életképekben mutatkozik haladás, művészes emelkedés, sok tanulmány és biztató jelenség.

A magyar művészek által kiállított festmények és szoborművek egész sorozatát van alkalmunk mai számunkban bemutatni a képzőművészeti társulat által kiadott „Képes tárgymutató”-ból, a melynek füzetei évről-évre tanúságot tesznek a magyar művészet haladásáról.

Az arcképek közt találjuk több matador művész munkáját: Munkácsyt, Angeliét, Benzurét, Horovitzét, Vastaghét, kik a festészet ez ágában annyira jeleskednek. Régebb művészeinket még Than Mór képviseli. Az ifjabb nemzedékből pedig ott van Balló, Burger Lajos, Ebner Lajos, Komlóssy Ede, Nemes Eliza grófnő, Csányi Gizella, Jendrassik Jenő, Ábrányi Lajos.

Munkácsy Mihály kiállította Liszt Ferencnek nagy vonásokkal készített, s a mester halála előtt két héttel festett arcképét. Másik képe egy elegáns fiatal hölgy teljes életnagyságú arcképe. A fiatal hölgy, fehér atlaszba öltözve, rózsaszínű karszéken ül. Az arc kifejező, derült. A művész azonban az arcot kissé keménynek hagyta, s meglehetősen a hasonlósággal, egész nagy képet kívánt festeni, dekoratív hatásokkal. A szalon, mint környezet, szorosan hozzá tartozik a képhez, butoráival, lámpáival, szőnyegeivel, zöld pálmájával, virágaival, melyekben annyi művészi tudás és színerék nyilvánul. A kép Pulitzer bankárnak budapesti születésű nejét ábrázolja.

Horovitz Lipót arcképein nemesak a jeles festő foglalkoztatja figyelmünket, hanem az éles megfigyelő is, ki midőn az arcot ábrázolja, jellemezni tud. Pulszky arcképe valóban a mi veterán tudósunk, szellemmel az arczán, s egész tartásában és mozdulatában a jellemző hűséggel, mely e képek oly individuális életet ad. A jellemzésnek s női eleganciájának másik művészi képe gr. Andrassy Aladáré, melyet szintén bemutatunk. Ezenkívül még gr. Andrassy Aladár és a fiatal Sapiaha hercegnő arcképét állította ki Horovitz, ki pár év óta Budapestre tette át lakását Varsóból.

Balló Ede gondallal és tanulmánnyal festette Schlauch Lőrincz nagyvárdi püspök nagy arcképét. Komolysága, nyugalma annyira illik a főpásztori díszhez. Az arc eleven hússzine, a vonások puhasága, a tehnikai és előadás nem közönséges mértékét bizonyítja. — Burger Lajos egy fiatal nő arcképével nyeri meg a figyelmet. Mesterkétség nélkül, természetesen festett kép, kellemmel és nőies komolysággal.

Benczur Gyula mesterileg festett arcképei közül már többet volt alkalmunk közölni. Ezuttal egy kedves idyllt mutatjuk be, egy amoretté csoportozatot. Kedvenc alakjai a művészek ezek a piros pozsgás és vidám, szárnyas gyermekek. Négy ilyen amoretté lelevení, bája, pajkosága van összehozva a „Mályvák között” című képén. A buja virágzatban levő mályvabokrot tépdésik, hogy egyik tőrűsüket fölékesítse a virágokkal. Gyermeteg üdőség, ártatlan kedv megtestülése mindenik, egészséges, kövér arccsókakkal, gömbölyű tagokkal. Üdéségtől majd kicsattannak. Meztelen testök forrónak látszik, oly meleg a hús-színek és oly tüzesek a reflexek. Rubensre emlékeztetnek e színek, a kiről azt szokás mondani, hogy vért volt képvérni

festékes tábláján. Az egész kép szinte villog a színek erejétől és fényétől. A mályvák nagy virágai pedig mintegy illatoznak, oly elevenek. E bájos gyermekekhez képzelnem sem lehet szebb környezetet, mint e dús virágzat, mely bársoronyos puhasággal, illatos árnyékkal és pompával övezi a pajkos csoportot. Mesterileg megoszlik a művész ereje az egész képen, egyenlő szeretettel és bravórral festvén az alakokat, a virágokat. Egy nagy, sárga napraforgó a háttérben, elől pedig egy másik, eldobja, zöld hátával fölfele, magukban külön is a virágfestés egy-egy kitünő darabját tudnák adni.

A történelmi festészet alig van képviselője a tárlaton többel, mint a Munkácsy-díjert versenyző egyik művel. Az egyházi festészetből pedig csak Vágó Páltól látunk két érdemes festményt. „Agnus Dei” az egyik, a gyermek Jézussal bárányok közt, a másik pedig: „Ave Maria”. Biztos kézzel festett, érzéssel gondolt két kép, különösen a nagyobbik, „Ave Maria”, mely azt a bibliai jelenetet szemlélteti gyöngéd felfogással, mikor az imádkozásban elmerült Máriának megjelenik az angyal, a tisztaság liliomával kezében. A mélyen imádkozó Mária mögött fényben tűnik föl az angyal, a galamb képében levő Szentlélekkel együtt. A látomány miszticizmusát a fényes és világos színekkel is kiemelte a művész.

Az életképfestőket Baditz Ottóval kell kezdenünk. Valószínű, hogy a kiállítás egyik jutalmát ő nyeri meg. Két képe mindenikének hőse egy-egy parasztlány, a természet szép és erőteljes gyermeke. Gyakran előforduló alakok ezek Baditz képein, de mindig friss bájjal jelennek meg. Nagyobb képe „A kihallgatás”, egy falusi bíró előtt végbemenő jelenet. A bíró, a jegyző kihallgatásra idézték meg a szép leányt, ki le-sütött szemmel, de ártatlansága félreismerhetetlen kifejezéssel áll ott. Más alkalommal fogjuk e képet tüzetesebben ismertetni. Most bemutatjuk itt Baditz Ottó másik képét, a „Vadrózsák”-at, melyen a természetesség kecske olyan kellemesen hat a nézőre. Egyszerű, de vonzó az egész. A parasztlány egy vadrózsá-bokorról ékesíti magát. Sarlóját eldobta a mint a bokorhoz ért, s haját teli tüdővel a természet nyújtotta cziczo-mával, mely illik fiatalágához, szépségéhez. A mint ott áll, kontyába tűzve a virágokat, magasra fölemelve karjait, e sugár fiatal lány a falusi szépség egész teljességét mutatja. Arczán szűziesség, egész alakján pedig egészséges erő, szilárdság. A képet épen egyszerűsége különöseti meg. Egy festett népdal, melyhez a verset ki-ki magában érzi.

Peske Géza növekedő hatással és emelkedő művészettel festi a gyermek-világot, játékaiban, mulatozásaiban, pajzanságaiban és naivságában. A tárlaton most is több ilyen képe van, melyek jóízűsége megmosolygatt mindenkit. Peske jól ismeri a gyermekek természetét és szerencsésen tükrözteti vissza. Egyik ilyen vidám képe: „Jön a dongó”. Egy parasztlány és egy kis leány ijedelme ez a dongótól. Hirtelen levetik magukat a szalmára, s a fiú meg kezével is nyomja lefelé a kis leány fejét. Különösen sikerült a kis leány ijedelme, a mint arczát igyekszik elrejteni.

Lássunk egy párt a Munkácsy-díjert pályázók közül. Az idén ötödik évben kitűzve a 6000 frank. Munkácsy tíz évre alapította a díjat, mely két évenként kerül elő. Az idén az utolsó lusztrumban van, s hír szerint a jeles művész nem fogja megújítani, mert habár a pályázatok elég mozgalmat támasztottak a fiatalabb festők közt, a megjutalmazottak mintha csak meglepelték volna a jutalom elnyerésének sikerét, többnyire hirtelen megpibentek.

A legfiatalabb nemzedék az idén sem maradt el s nem lehet megtagadni tőlük a törekvést és tehetséget. Van azonban szép és hatásos kép is, még pedig több, melyek biztosítják a pályázat eredményét. Rippl-Rónai Józsi, ki Párisban tanult, párisi életpéldét pályázik. Egy külvárosi jelenetet festett le. Szegényes szobában munkás család, apró gyermekekkel. A pihenés óráit élvezik, s egy gitáros asszony húrpengetését hallgatják.

Pap Henrik, ki „Gazdag flótás” és a „Garabonciás diák” festményekért is részt vesz a kiállításon, a pályázatra küldött műveiben jobban összeszedte képességét. „Október elseje” képeinek czíme, s ez a bevonulás nagy napját jelenti. A bizottság együtt ül és szedi rendbe a „katonaanyagot”. Ez pedig ugyancsak változatos: gatyás parasztú mellett mesterlegény, aztán jobbmódú mándlis legény, majd pedig feszítő uracs. A

nyitva maradt ajtón síró asszonyok tűnnek föl. Gyakorlott esetlet és az életből megfigyelt alakokkal van festve.

Aligha tévedünk, ha megírjuk, hogy a díj Csók Istvánnak, vagy Halmi Arturnak jut. Mindkettő a legújabb festői generációból való, és csak a kiállításon vonták magukra a figyelmet, mely mindkettőjükben jóvalvaló és szépen indult tehetséget talál. A pályázatra küldött képeken kívül több életképet is festettek, s azok szintén tanúsítják, hogy két tehetséges ifjú festőt ismerünk meg.

Csók István pályázó festményének az evangelistából adta címet: „Ezt cselekedjétek az én emlékeztetremre”. Szegényes, falusi református templomban osztja ki az úr szolgálja az úrvacsoráját. Asszonyok, lányok egymásután sorban haladva fogadják el a kelyhet, s megkerülve az úrasztalát, távoznak. Ezek a fiatal parasztlányok, kitelhető díszben öltözve, a hogy csak tőlük telik, keményített zsebkendővel a kezökben ajtatosan és szemlesütve: mindenik tipikus alak. — Látszik, hogy a festő az élet után dolgozott, s mikor festett, látott alakok, egy jól megjegyzett jelenet lebegett előtte. És csakugyan falusi alakok ezek egytől egyig, arczban, öltözetben, tartásban. Nem kereste a hatást cziczozás szépségeiben és képzelgő építésekben, hanem a közvetlenségben, az igazságban. Így is művészi képet festett, templomi ajtatos hangulatot tükrözve vissza annyi különböző alakon, és ép érzéssel elhelyezett csoportosításban. Még a pap körül egy kis tolongás van, azontúl, a mint a kelyhet elhagyják, ajtatos esend, megilletődés, a mit jól kifejez a kép első és második leány alakja, valamint — az utának jövő asszony is.

Erdős vetélytárs Halmi Artur „Vizsga után” képe, mind szerencsés gondolatával, mind szabatos előadásával és vidámságával. A festőn megtetszik, hogy jó környezetben képezi magát. (Münchenben van.) Megtetszik jeles művészek hatása is. Ha látjuk azt a világos kávéházi helyiséget, nagy üvegablakával, napsütötte függönyével, asztalokhoz szétosztott női alakjaival, remniszcenciáik jutnak eszünkbe. De Halmi szerencsésen dolgozott, képeiben sok az élet, a derűtlenség s a társaság, mely előttünk áll, rögtön foglalkoztat. E kávéházba, mely oly eszednek tűnik föl különben, hogy egy vén újságolvasónak háborítatlan tanuja volt eddig. — az iskolai vizsgáról hazatérő mamák térnek be leánykájkkal, s letelepülnek az asztalnál. Van sütemény és kávé. Nehéz megkülönböztetni, hogy kinek nagyobb az öröme, a mamáknak vagy a kis leányoknak? A vizsga jól sikerült s a mamák mindenre készek, kedvét keresik a gyermekeknek. A leánykák kettős az örömök: hogy vége az iskolának, minden jól ment s ők most ezen a helyen kávéznak. Az az egyszerű asszonyosság, ki az előtért foglalja el leánykájával, csupa jószág és elégedettség. Neki nem is kell semmi, csak két gyermekében gyönyörködik. És az a kis lány, a mint kávé csészéjét emeli föl, s mamájának beszél, annyi örömet fejez ki, hogy sugárzik a szeme. A másik asztalnál uri nő köti föl kis leánya nyakába az asztalkendőt. Ez is oly beszédes csoport. A mint az ajtón még többen érkeznek, ép oly ügyes kiegészítője a képhez, mint a sarokba szorult újságolvasó, ki hirtelen mögül haragosan tekint fölé: hát már én sem olvashatok?

Ennyit a pályázó művekről. A pályázaton kívül egész sereg életképet látunk. Margitay Tihamér a szalon-generéből vett három festményét folyvást élénk érdeklődéssel nézi a közönség. Bihari Sándor, ki pár évvel ezelőtt oly hatással lebegett föl, azóta ezáltal jelenik meg egész erejében, s látjuk minden képén a jól eltöltött idő felhasználását, a művészi előadás fejlődését, tehetséges izmosulását. „A falu rossza” nagyobb festményét közöljük új képi közöl. Falusi jelenet ez. A legény egész éjjel mulatott s világos reggel meg hazá, végig muzsikálta magát az utcán, sőt — a mi súlyosbító körülmény — a piacon is, a hol a kofák már elfoglalták helyüket. Egesz banda kíséri a bokázó, daloló és boros palaczkot emelgető legényt. A cigányok egytől egyig kiválóan sikerültek.

Herzl Kornél is tivornya képét adja. „A győztes” ugyanis egy falusi legény, ki a nagy dinomdánomban egyedül bírja meg. Három ivó társa oda dől már le a korecsma asztalára.

Bruck Miksa „Vén gipszöntő”-je kedélyes jelenet. Nagyobb városok ismerősek azok a többnyire talján művészek, kik a gipsz figurák eltört

AZ EGYETEM-UTCAI GRÓF KÁROLYI-PALOTA, A KERT FELŐL NÉZVE.

Ellinger Ede fényképe után rajzolta Háry Gyula.

EGYVELEG.

* **Esküvés keztű segítségével.** Hollandiában a törvény megengedi, hogy oly esetekben, midőn a véglegény Indiában vagy más gyarmaton tartózkodik, helyettes által történjék meg az esküvés. A helyettesnek, ki rendszeren a véglegény fiére vagy közeli rokona, ilyenkor a véglegény által e czélra küldött keztűt kell viselni s azért a házasságot „met de handschoen trouwen”-nek nevezik. Az ily helyettes az esküvő alatt s 14 nappal előbb a véglegény kötelességeit teljesíti, elfogadja a gratulációkat s a lakodalmi ünnepeken is a menyasszony mellett ül, sőt a hollandi lakodalmaknál szokásos véglegénypipát is ki kell szívnia. A menyasszony a lakodalm után azonnal hajóra száll, s már akkor törvényesen asszony.

* **Szilárd petrolumot talált fel egy párisi tanár.** A téglalakulag készített petrolumot darabolni lehet. Az ily petrolum alig egy harmadát foglalja el a megfelelő szénnek, robbanástól mentes és miként a fa, nem egyszerre gyúlad meg, hanem darabonként ég.

* **Sáskából készült szappant árul egy Hernandez nevű spanyol ember.** A szappan zsiranyaga állítólag igen finom, s ezt a zsiranyagot nagyon könnyen lehet a sáskából nyerni.

ezeket egymástól egy méternyi távolságban a golyó irányában állítják fel. A chronoskop akkor jó mozgásba, ha a golyó az első sodronyt áttöri, míg a másik sodrony áttörésénél a mutató megáll. Anschutz Ottomár pillanatnyi fényképezés Lisszabon, ezt az óraszerkezetet használva, megmérte a másodperc ezredrészét, a mely alatt vágatató lovasokat s repülő golyókat fényképezett le.

* **Különös eledetek.** Az eszkimók leves helyett ezethalsirt és halsirt esznek, fagygyertya már kedvelt csemegéjük. Arabok és sziriak nagyon szeretik a sáskákat. Némely amerikai törzsek férgeket esznek. A régi görögök nagyon szerették az oroszán és teve lábait, a római előkelők a csalogánynyelvet. Egyes néger-törzsek kigyót, a kalmukok egeret, rókát és más ragadozó állatokat esznek meg, kivéve a macskák és menyétek húsát. A jakut szívesen eszi a keselyű húsát, de a disznóhústól undorodik. Tonkingban megeszik a tigris, a Basi-szigetek lakói a kecske gyomrát. A négernek szeretik az elefántot, struccot, krokodilt s vizlovát, a hottentották a hangyákat és fadról férgeket. Az Orinoco partján vannak indiánok, kik a teknősbéka-szírral becsépegetett agyagföldet esznek. A németek közt elterjedt a osigatétel. Francziák szeretik a cserebogarat ezettel, olajjal és hagymával elkészítve. Egy szóval: de gustibus non est disputandum.

család titkos levéltárában szintén megvolt, honnan azonban nyom nélkül eltűnt. Sőt azt is tudom, hogy jutottak az eltévedt okmányok. Sziveskedjék ezt megbízónak tudtára adni” stb.

E levelemnek csakhamar következménye is lett, a mennyiben S. hercegre, mint az orosz udvar képviselője, ellenem a fenytő törvény-széknel panaszt emelt, jogtalanul visszatartott okmányok kiadását követelvé. A párisi ügyvédi kamara egyik hívaló tagja vállalta el a panasz keresztülvételét, valószínűleg azon reményben, hogy a nyilvános tárgyalás elkerülése miatt a kérdéses iratok első szóra ki fogom adni. Ámde rosszul számított, mert ilyesmi eszményében sem volt, s így a panaszt visszavonták, még mielőtt csak egyszer is kihallgattak volna.

Nehogy azonban úgy lássék, mintha tán különös okoknál fogva az irományok birtoklásához ragaszkodni akarnék, újból kijelentem, hogy a császár irásbeli végrendeletében foglalt kedvezményekről és egyéb engem és gyermekeimet illető jogokról ez uttal lemondok. Nevezetesen nem fogadom el a számomra bizonyos helyeken

PAP HENRIK: *Október 1-je.*

SIETKA GYULA: *„Tres taciunt collegium.”*

SKUTECKY DÖME: *Vásár Besztercebányán.*

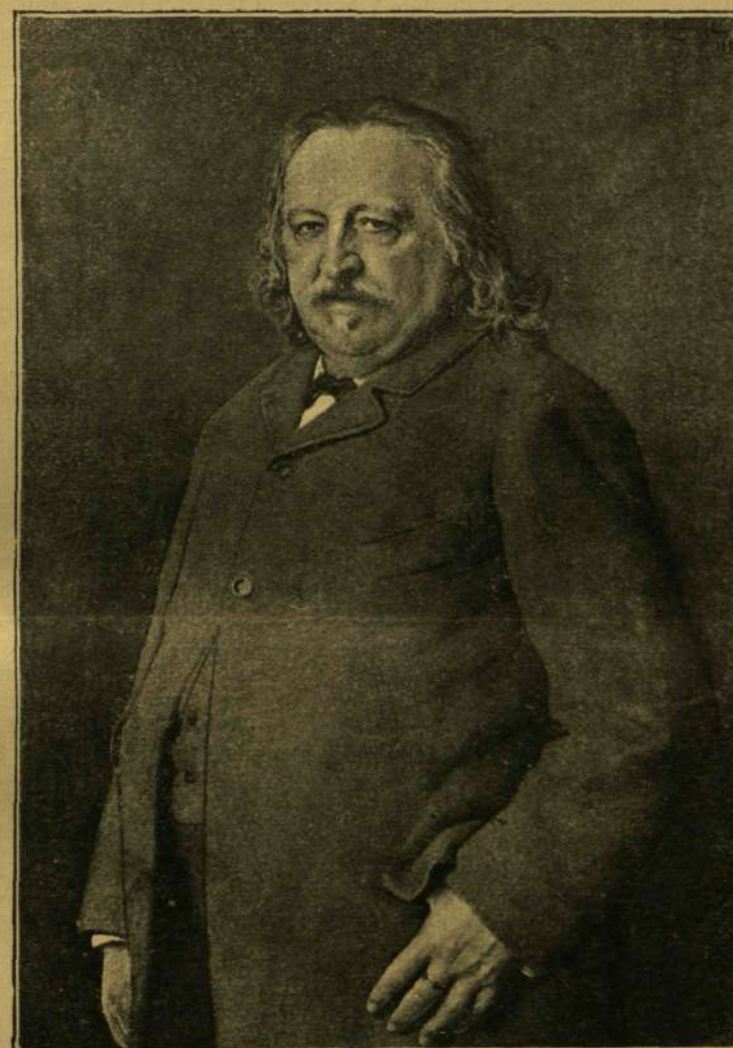
BADITZ OTTÓ: *Vadrózsák.*

HOROVITZ LIPÓT: *Női arckép.*

SIROBL ALAJOS: *Hoholoha herceg arcképe.*

HOROVITZ LIPÓT: *Pulszky Ferenc.*

JENDRÁSSIK JENŐ: *Poste-restante.*

TELEPY KÁROLY: *Oserdő-irtás a negliczai havasokban.*

VASTAGH GÉZA: *Magányban.*

SPÁNYI BÉLA: *Juhpásztor-leány.*

kezét, lábát, fejét szépen össze tudják forrasztani, vagy akár újat is csinálnak. A vén taljánhoz csinos eselédány nyilazó Amort hoz megpreparálás végett. Az öreg, ki most is valami figurát operál klinikáján, rajta felejté szemét a lányon, vagy talán épen Amor nyilán.

Tornai Gyula keleti utazásában nyert benyomásait, beduinokat, szerecseneket festett, még pedig annyi választékossággal és jellemzettséggel, hogy az orientálisták közt szép helyet foglal el. «A tangeri zalogház» ezek közül való. Két marokkói fegyverét hozta el zálogba. Rídeg közömbösséggel vizsgálja a boltja előtt, szőnyegén kuporgó kereskedő, hogy mennyit adhat érte. Előhaladt tehnikával festett, nagyobb kép.

Skutecky Dome, ki évekig élt Velenczeben és az ottani élet kerestéjébe volt, néhány évvel ezelőtt hazajött. Finoman dolgozó, elegáns esetje azóta magyar tárgyakat keres. A «Vásár Besztercebányán» a sokat próbált magát mindig feltaláló eset műve, nyüzsgő kép, tele alakokkal. Központja a mézeskalásos kifeszített vászon sátra, alatta egy fiatal nővel, ki még egyszer visszafordul, hogy alkudjon. Előtte pedig egy kis leány várakozik az alku végére. A művészt nem a kép tárgya mutatja, hanem a hogy megfestette a vásár tarkaságát, melyet erős napfény világít meg. Ez a napfény csillog és melegit képen.

Pataky László, a naturalista irány egyik leghatásosabb tagja, Kreybig altábornagy lovas arcképeiben a tárlatnak hatásos képet adott. A genre-festészetben pedig «A kis beteg» mutatja irányát, mely az élet meghatározó jelenségeit, szenvedéseit keresi. Egy kis beteg leány fekszik a párnák közt. Az ablak tárva, hogy jó levegő jöjjön a szegényes szobába. A betegnél meghatóbb annak a vén, száraz asszonynak az alakja, a kin szegénység és fájdalom, de egyszersmind szerető gondosság látszik, a mint épen orvosságot önt egy kanálba.

Jendrassik Jenő kisebb genre-képekben szokott csinos dolgokat festeni. Ilyen a «Poste restante» is, egy fiatal leány, ki a postahivatásban várja, hogy leveleit kikérkessék. Nadler Róbert kedves «Kiváncsi szobacizcusát» az asztalon nyitva felelt lelv foglalja el, s a mint látszik, jól mulat tartalmán.

Stetka Gyula fegyelmzett esettel, nagyobb alakban vetett vászonra három mulatozó férfit, középkori alakokat, kik sörös kanosokkal vannak elfoglalva. Az egyik azonban gitárt ragadt és két társa kacagása mellett énekel teljes torokból. A kép címe: «Tres facium collegium».

Demjén László «Vándor köszörűs»-e az utcai életből ismert alak, hiven adva. Grünwald Bélától «Isten kardja» egy legenda feldolgozása, a mint a pástorfiu előtt a földből kilövelő tűz közt vetődik föl az Isten kardja, mely győzelemre vezet.

Ezzel végezzük az életképek bemutatását. Ebner Lajostól a «Tiszaparti halászkép» tájképi részlettel körülvett genre-kép, a parton pihenő halászosokkal, festői intelligenciával előadva.

A tájképek közt is sok érdekesre találunk. Telegy Károlytól a «Balaton öble Szigletnél», továbbá «Öserdő-irtás a negliczai havasokon», Aggházy Gyulától a szép tükür «Balaton részlet» szolgáljon ezek közül mutatványul.

Spányi Bélától a «Birkapásztor leány», szép kidolgozású, élénk színezésű kép, ügyesen stilizált facsoporttal, legelő birkákkal és egy alakkal. — Tolgyessy Artúr képei közül a közvetlenséggel festett «Ósi verőfény a Balaton partján» címűt közöljük, melyen az enyhe levegő és a távolodó síkság gondos tanulmányal készült, s a festmények hangulata is kellemes.

Az állatkép-festés is évről-évre több erőt foglalkoztat. Vastagh Géza, a jeles arcképfestő Vastagh György fia, egészen e téren érvényesíti erejét. Az állatkertben tett tanulmányainak érett műve a «Magányban», egy király-tigris, mely a biztonság nagy önértékeléssel pihen a bozót tövében. — Büttner Helén jó megfigyelés után egy ivó ebet festett «Szomjas» cím alatt. E kettőt közöljük az állatképeknek különben elég számot tevő csoportjából.

A szobrok a folyosó egy részét és az előcsarnokot foglalják el, s ezek is számosabbak, mint máskor. Nehányat szintén bemutatunk közülük.

Strobl Alajos carrarai márványból, feldomborban, Hohenlohe herceg mellékébe készítette el. Ugyancsak tőle van Justh Zsigmond fiatal író mellszobra. Szép munka mind a kettő, puhán fogó, de erővel dolgozó véső alól. Bizerdi Gyulától «Wulf cirikus-igazgató neje», kis, de csi-

nosan dolgozott szobor, szalon vagy asztal díszítésére. Ifj. Vastagh György fiatal szobrász pedig egy csoportozatban ambíciója jelét nyújtja. «Arenában» a kompozíció címe. Oroszlán támadja meg a kised gyermekével együtt az arenába vetett keresztény nőt, ki a vadállat körmei alatt elterülve is gyermekét védi és szorítja keblére.

A kiállítást nagy érdeklődéssel látogatták a közönség, s már eddig is több vásárlás történt.

AZ ELECTROTECHNICA CSODÁI.

A gőzerő használatának feltalálása sem okozott oly nagy forradalmat a társadalmi életben, mint a minőt az electrotechnika előidézi fog, mely már most kezdetben is ezerféle hasznos és kellemes dolgra alkalmaztatik, a melyek között nem egy olyan, a mely valóságos csodának mondható.

A telefon ma már nagyon elterjedt intézmény s nemcsak egyes lakások, de egyes városok között is kényelmes összeköttetést létesít. Még a tenger alatt is sikerrel alkalmazzák a telefont, s a buvárok is használt tudják venni. Edison fonográfja, Tainter graphofonja és Berliner grammofonja az emberi hangnak különféle szerkezetű fényképei. Az emberi hangot ma már nemcsak megörökíteni lehet, de összecsomagolva messze elküldeni s az utókor számára megörökíteni. Végredelet tételénél a fonográf gyakorlati hasznú lehet. Beszélük azt is, hogy nemrég egy amerikai lelkes fonográfba mondta el gyászbeszédjét saját maga felett s meghalván, a fonográf hűségein elmondotta azt koporsója felett. Itt-ott már a gyorsírók kenyerét fenyegeti ez az új ördögös találmány, melyből a North-American Phonography Company, mely Edison találmányának egyedüli elárúsítója, a legutóbbi fél év alatt 6275 darabot bocsátott forgalomba.

Igen jól ismert alkalmazása a villamosságnak a villamvilágítás, mely a régebbi világításokhoz képest csaknem tündéresnek látszik. Ma már a nagy városok mulató helyein, különösen színházakban, fogadóknak, hangversenytermekben ez a legáltalánosabb világító eszköz s igen elterjedt a gyárakban és pályaudvarokon is. Újabb találmányok akarják behozni. Az ulmi műnyszer már a mult év őszé óta villamvilágítással rendelkezik. A strassburgi domba most viszik be. Oly helyeken, hol gázyárok alkalmazása nem fizeti ki magát, olcsó vízi erőkket villamvilágítást lehet alkalmazni. Ismeretes, hogy a villamvilágítás nem tűzveszélyes. Újabbban azt is tapasztalják, hogy az ily világítás igen czélszerű a rablások ellen. Pettsburg amerikai város rendőri hatósága nagyon dicsérőleg nyilatkozik e tekintetben; ugyan e czéltől állítanak fel most San-Francisco hírhedt kínai városrészében 40 láb magas oszlopokra 6 nagy burshlámpt, a melyek tolvajokat és gyilkosokat jobban ildózhessék.

A villamvasutat, melyek Európában még csak kísérletkép szerepelnek, Amerika nagy városai-ban már fenyegetik a lóvasutakat. Huszonhat amerikai városban van ily vasut, összesen 925 kilométer hosszúságban.

Vegyészeti czélokra is felhasználják már jelenleg a villamos áramot; és elemek kiválasztására összetételekből. Különösen fontos az aluminium előállítás, melyet a közönséges agyagban óriási mennyiségben ad a természet, s melyet különösen lehet ipari czélokra használni. Az electrotechnika módot nyújt érzék olvasztására, különféle cserésekre, tisztogatásokra. Londonban a vizet is igen czélszerűen tisztították a villammal, sőt a levegőt is igyekeztek megtisztítani a porlót és miázmas kigőzölgéstől az által, hogy az élelyt villamosság által ozonná változtatták át, mely az egészségre igen hasznos.

A villamáram segítségével sikerült gyémánt-féle port is előállítani, oly módon, hogy erős aczélingengerben a szénport felváltva ottlöt mész, ezüst-tartalmú homok, agyagrétegekkel tömték meg hydraulikus sajtó erejével s azután erős villam-áramot bocsátottak rajta keresztül. A villamáramot használták már egyes esetekben főzésre, fegyverek kilövésére, sőt Amerikában tudvalevőleg kivégzésre is. Egy francia állítólag kitalálta a «phoroskop»-ot, melynek segítségével messze távolságokra lehet nézni. Van továbbá villamos hőmérő, villamos népszámláló, villamos légkerék és sok más csodálatos találmány, melyek közt különös felemlítésre méltó Eisenmann villamos

zongorája, mely egyes hangokat megnyújt s más hangszerek hangját utánozza, állítólag bámulatos hatású hangversenyi idézve elő.

Mindezekben a sajtóságos találmányokon kívül van még egész sereg oly alkalmazása a villamosságnak a gyakorlati életben, pl. villamos szökőkutak, villamos mellűk és hajdíszek, melyek eléggé tanúsítják, hogy az electrotechnikától a jövőben még nagyon sokat várhatunk, mivel ennek határa végtelennek látszik.

KÉT FONTOS TALÁLMÁNY.

— Katonai munkatársunktól. —

Míg az államférfiak azon tündönek, mily módon lehessen a békét az érdekelt felek igényeinek figyelembe vételével fenntartani, addig a tudomány emberei úgyszólván naponként újabb találmányokkal állnak elő, melyek a háború czéljaira felhasználhatók.

Az idén február elején, a vincennesi polygonban Claveaux francia vezérkari százados bemutatta kormányozható léghajóját, melylyel tetszése szerint bármely irányban és magasságban előre vagy hátra repült, abból ekrazittal töltött bombákat dobott, pillanatnyi fényképeket vett fel a terepről és az ezen álló vagy mozgó csapatokról, szóval iszonyú tevékenységet fejtett ki a felhők magasságából, hol emberi erő el nem érhet; s e találmány alkalmazásával a földön való harez lehetetlenné vált, mihielt Claveaux léggömbjei az ég boltozata alatt megjelentek.

A francia hadügyminiszter rögtön megalkudott Claveaux századosal, minden további nyilvános kísérletet bezsűntetett, és kétséget sem szenved, hogy azóta az «Aerostate Claveaux»-t a touloni és bresti arzenálban nagyban készítik. A különféle katonai szaklapok darab ideig az ügyet pro et contra tárgyalták, végre a francziák azt a hírt közölték, hogy Claveaux léghajója különös szerkezeténél fogva a magasabb levegőrétegekben gyakran támadó zivatarokban nem kormányozható.

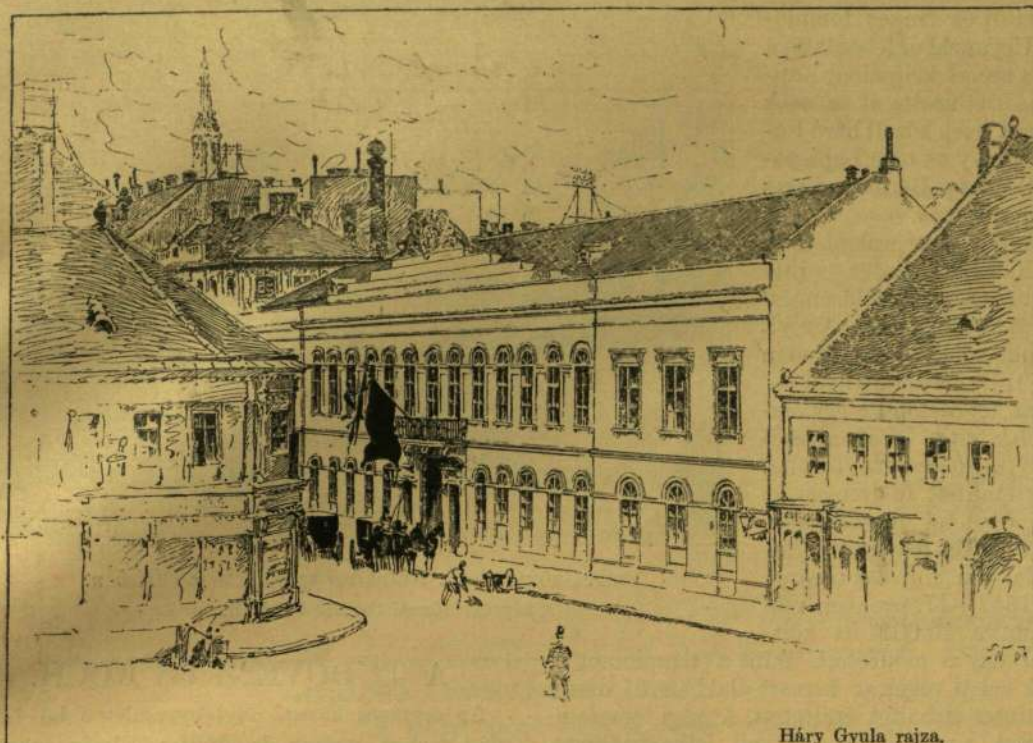
Hogy ez nem áll, és ezzel csak a többi «érdekelt feleket» akarják tétűtra vezetni, az leginkább abból tűnik ki, hogy június elején Párisban valami O'Neil nevű amerikai mérnök engedélyt kért a hadügyminisztertől, hogy kormányozható és hadi czélokra használható léghajóját egy katonai szakértő bizottságnak bemutatassa. A miniszter az ajánlatot nem fogadta el, és O'Neil találmányával másfél fordult. Hova mehetett, azt egyelőre nem lehet tudni, legalább a kívüllőbb külföldi katonai lapok nem említik.

Egy más találmányt, mely azonban inkább a háború borzadalmainak enyhítésére irányul, szintén Franciaországban köszönheti a világ. Ugyanis daczára annak, hogy az európai hatalmasságok seregeiben az orvosi és sebészi tisztakar létszáma 1859 óta tetemesen fölemeltetett, az újabb löfegyverek öldökölő hatása folytán a sebesülések száma alig hihető arányban szaporodott. Így például, Sedannál 1870 szeptember 2-án tízegezer francia katoná sebesült meg. Ezek közül a csata alatt és után, francia, belga és német orvosok alig voltak képesek négyezrenek segílyt nyújtani, leginkább pedig azért, mivel a sötétség beálltával a majdnem három mérföldre terjedő harezvonalról a sebesülteket behozni, illetőleg ezeket ott megtalálni nem lehetett. E szerencsétlen állapoton jövőre már segítve lesz. Ugyanis Mangin százados villamos készüléke lehetővé teszi, hogy a csatatéren maradt sebesülteket még éjjel is feltalálhassák.

Mangin százados e czélra készült kétlovas kocsiokon, villamos teleppel ellátott reflektorokat alkalmaz, melyek 1000—1500 lépésnyi közben a terepet fényesen megvilágítják. A Mangin-féle villamos világító készülék ezen-túl távol fogja tartani az úgynevezett csatári henyákat, kik a sebesülteket éjjelenként a csatatéren kirabolták, és többnyire meg is ölték.

A francia hadügyminiszter e fontos találmányt a genfi nemzetközi egyezmény elfogadónak bejelentette, hogy ép oly semlegességben tartassék, mint a tábori kórházak, köztöz helyek és egyéb hasonló intézmények.

Magától értődik, hogy Mangin százados találmányát nem tartja titokban, arra szabaldalmat nem kért, sőt szakzszerű leírását bármely hatalmasság katonai parancsnokságának szívesen kiadja.

A GRÓF KÁROLYI-PALOTA AZ EGYETEM-UTCZÁBAN.

A KÁROLYI GRÓFOK EGYETEM-UTCZAI PALOTÁJA.

Az egyetem-utcai híres palota, melynek erkélyéről most újra gyászlobogó hirdeti a Károlyi grófi nemzetség egy előkelő tagjának elhunytát, egy darab történelmi emlék. Akkor építetté azt gróf Károlyi György, midőn Széchenyi lelkesen hirdeté, hogy a magyar főrangú uraknak nem a külföldön, hanem az ország fővárosában kell lakniok, hogy ezt ily módon a nemzeti élet középpontjává tegyék. A boldogult gróf 1836-ban vette nőül Zichy Karolina grófnőt, kívül nászútra külföldre indult, s ez alatt kezdtek meg a palota építését, melyet 1841-ben végeztek be teljesen. Építője ugyanaz a Koeh nevű építész volt, a ki a Keeskeméti-utczában ugyanekkor a Csekonies-palotát is emelte.

Még mielőtt teljesen kiépült volna, már szerepelt. Emelkedett helyen állván, az 1838-ki árvíz idején ide menekültek a lakásairól kiöntött szerencsétlenek száza, s itt napokon, éjeken keresztül részesültek nemcsak hajlékban, de szeretetteljes ellátásban is. Maga az akkor még ifjú gróf, s még inkább bájos neje, gondoskodtak róla, hogy semmiben fogyatkozásuk ne legyen.

Ez időben az épület még hatalmasabbnak tűnt fel a körötte álló alacsony házak között, s imponáló külseje jobban szembe ötlött, míg a Keeskeméti-utczát fel nem töltötték s körötte nagyobb házak nem állottak.

Az egész palota nagyuri kényelemmel van építve és pompával berendezve. Az egyszerű, de a mellett fényes lépcsőházból balra nyílik egy nagy előterem Károlyi Sándornak, Rákóczi Ferenc generálisának, továbbá Ferenc grófnak, az 1745-iki tiszántúli nemesi fölkelés vezérének és József grófnak, a szatmári insurrekció fővezérének arcképeivel díszítve. Ebből nyílik a nagy terem s a könyvtár, melyben több mint 10,000 kötet könyv, köztük nem egy unicum van elhelyezve. Itt van Gyula gróf első nejeinek könyvgyűjteménye is, többnyire történelmi művek, melyekkel a kiváló műveltségű grófné nagy előszeretettel foglalkozott.

Az épület jobb szárnyát foglalja el a grófi család lakosztálya, szalonok, dolgozó-szobák; mind pompás antik butorokkal, s kiváló fényvel és izléssel berendezve. A falakat kiváló hazai és külföldi festők művei díszítik. Az egyetem-utcai részt a nagy termek foglalják el, melyek fényes kiállításukkal valóban megbámulni valók. A folyosókon a család őseinek régi arcképei láthatók. Az épület emeletének bal szárnyát a hivatalok foglalják el; a földszinten a személyzet lakosztálya, istálló (20 lóval) és konyhák vannak elhelyezve.

A vagyon megosztása előtt ez volt a családi ház; ide szálltak, ha bejöttek a vidékről, itt tartották összejöveteleiket a család tagjai.

A negyvenes években az ifjuság e palota erkélye elé vitte a nagy fátylas-menetet, melylyel a pártfogót és más szabadlevű törekvések lelkes két pártfogóját: az ifjú Károlyi György grófnét és névérét, Bathány Lajos grófnét ünnepelte,

mely alkalommal Petőfi is magasztaló költeményt írt rólok. Még a legelső honvédtiszti atil-lát is ott mutatta be magán gróf Andrássy Aladár. 1849 január 5-én az osztrák csapatok egy szállás-csinálója, Schweiger őrnagy jelent meg a palotában, s szállást kért Jellasiak számára. Lajos gróf négy szobás lakását ajánlották föl neki, de keveselte, s István grófit is kitétek lakásából s egész kényelmesen behelyezkedtek 20—25 katonával, kik később 50 főre szaporodtak.

Január 6-ikán este e palotában fogták el gróf Szapáry Antalt, s 40 fegyveres katona kísérte el innen; s ugyanez a jelenet ismétlődött jan. 9-én, mikor meg gr. Bathány Lajost fogták el ugyan-ott, s két katonatiszt bérkocsin szállította el.

A palota e szomorú időkben kaszárnyává változott. A ház előtt és az udvaron vadászok örködtek, miglen jan. 26-án megfogott a katonák száma, mivel az osztrákok rövid időre Szolnok felé elvonultak.

1849 április 3-án gr. Károlyi István innen került fogságba, mig aug. 11-én György Csurgóról. Áprilisban a palota rövid időre a magyarok szállása volt: 14-től 28-ig Asbóth Lajos honvédtábornok lakott benne. Június 17-én aztán lefoglalták az egész házat Haynau számára, ki június 19-ikén érkezett meg. Rövid ideig, mig egyszer Haynau távol volt, Schlick ütötte föl benne tanyáját.

Kévséssel György gróf elfogatása után, aug. 16-án, zár alá vették minden ingó és ingatlan vagyonát «pártütés vétsége» miatt. A levéltárt lepecsételték, s a hivatali pénztárbán talált 1¹/₂ ezer forintnyi papirpénzt s másfél száz darab aranyat elvitték, sőt még a butorokat is mind

fehrták, melyekben pedig az osztrák katonatisztek oly pusztításokat vittek véghez, hogy az okozott károk helyreállítása 60,000 frtba került. A régi szekrényekre fellepedtek és sarkantus csizmákkal doboltak rajtuk pusztá kedvtelésből. Ez így tartott 1850 július 18-ig.

1850. szeptemberében kiszabadult György gróf, de vidéken kelle laknia, s mindig, mikor Csurgóról be akart jönni Pestre, Haynautól kellett engedélyt kérnie, ki ilyenkor aztán egyik komornyik szobáját jelölte ki szállásul a háziúrnak, ha ugyan beeresztette a tulajdon házába.

György gróffal a Haynau-alapítvány számára, mely a harcok alatt megsebesült osztrák katonák javára szolt, aláírtattak a kiszabadulás után 5000 forintot és ez összeget 5% kamataival együtt rátáblázták a palotára.

Haynau nagyon jól és egész otthonosan érezte magát a palotában. Minden reggel hideg fürdőt vett, aztán a tágas udvarban szaladgált félórát, s egy magától záródó ajtót csapkodott, ugyan-annyi ideig ki s be. Bárfai, a grófi család akkori titkára, naplóirataiban éről úgy emlékszik meg, mint rendes reggeli testedzéséről.

Ez így folyt 1850 jul. 18-ig, mikor Haynaut fölmentették. Előtte való este a katonazenekar takarodó alkalmával Haynau ablakai alatt muzsikált, közben magyar nótát is, mit a nép élénkeszél fogadott. Még fátylas menetet is vártak, de ez elől Haynau a fenti napon reggel szépen elpárolgott. Jóformán észrevétlenül surrant át Ó-Budára s ott szállt hajóra, mely elszállította.

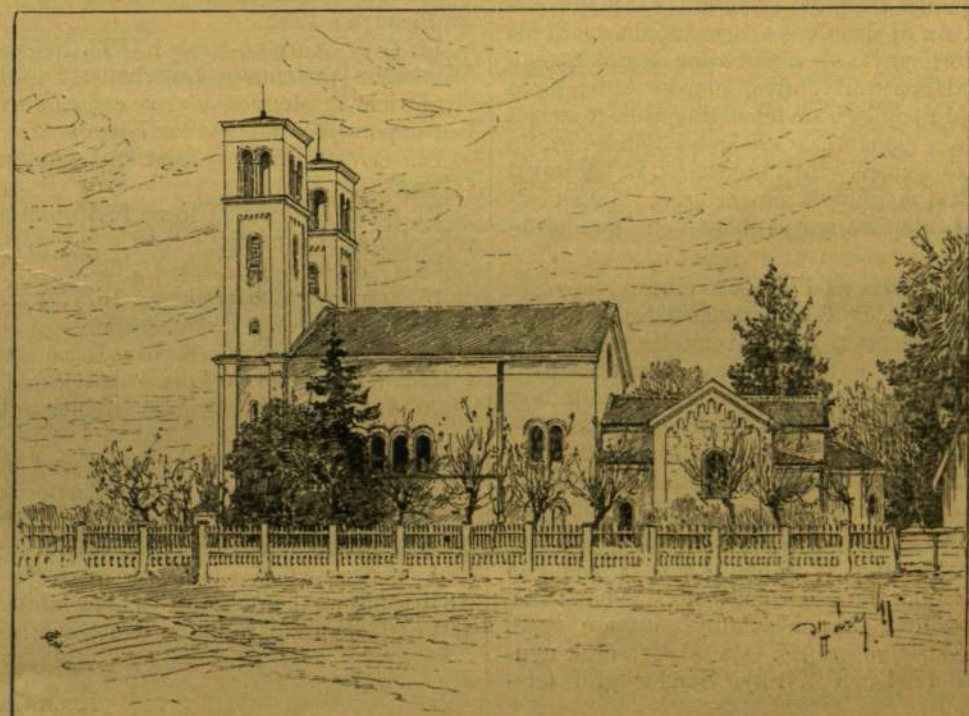
György gróft utóbb fölhívták, hogy a palota használatának díját a katonai hatóságoknak számlítsa föl. Erre adta a gróf azt a nevezetes választ: «A katonai hatóság nekem az Új-épületben egy szék kis szobát adott, s hat heti használatiért fizettettem velem 200 ezer forintot. Én adtam egy egész palotát több mint ötven szobával, teremmel, használták több mint más fél esztendeig. Számlítsák ki, hogy a fontebbi arányban mi esik reám?»

A palota sokszor volt az önkényuralom alatt is hazafias tanácskozáskor színhelye. Ott alapították meg sok mindent, a mit a letipor nemzet fölemelésére tenni kellett és lehetett. Ma már virágzó számos intézetek és egyetek alapját vetették meg itten, s itt kezdtek gyűjteni azt a jelentékeny Károlyi-alapot is, melylyel az önkényuralom éveiben a nemzeti színházat a bukástól megmentették.

A provizorium idejében, s még inkább az alkotmány visszaállításá után, számos fényes estélynek és társas összejövetelnek volt a palota színhelye. Itt tartattak azok az estélyek is, melyeknek czélja volt az irodalmi körök közelebbi érintkezésbe hozni a főrangú osztályllyal, s ily úton is egyesíteni a szellemi és anyagi erőt és tekintélyt a hazafias szellem ápolására.

A nyolczvanas évek elején társadalmi esemény számba mentek azok a nagy ebédek, estélyek és bálók, melyeket a Károlyi-palotában rendeztek, s melyekben a pompa valóban fejedelmi volt.

Egyik ilyen bálon ő felsége a király is megjelent fényes kísérettel. E bálnak előre nagy hire

A KAPLONYI TEMPLON ÉS SIRBOLT.

volt, s a grófot figyelmeztették barátai, hogy hívja meg a Budán élő királyt. A gróf abban a nézetben volt: magánembertől nem volna szerénység a királyt arra kérni föl, hogy tisztelje meg házáat látogatásával; ilyen kegyre számítai senkinek sem szabad; azt úgy is tudja ő felsége, hogy nines magyar ember, ki ily látogatást a legnagyobb kegynek nem tartana. A király értesült e nézetéről, tetszett neki s elment a táncszéltre, hol igen jól érezte magát. Sokat beszéltek akkor e bálról.

Az épület maga jóformán azon állapotban van ma is, mint építéskor volt, természetesen többször renováltatott. A legnagyobb újítás benne a házi kápolna, melyet Gyula gróf építtetett neje virágszalonnájának egyik melléképületéből. Az emeleti helyiségek száma 40-re, a földszintieké 20-ra nyeg.

A telek, melyen a palota épült, a hozzá tartozó udvarral és parkkal együtt három magyar hold. Magán kézen ennél nagyobb háztelek Budapest egész területén nem található.

A palotát ezalkalommal két oldalról mutatják be képeink. Egyik az Egyetem-utczára néző homlokzatát, másik a park felé fordított belső részét. Az előbbi képen jobbfelől látható a Franklin-irodalmi-társaság épületének egy része azokkal az ablakkal, melyeken belül a nyomda-személyzet a «Vasárnapi Ujság»-ot szedi; balfelől az egykor gróf Wenckheim-, majd gróf Hadik-, ma gróf Andrássy Manó-féle egyetemteri ház egy része látható a Károlyi-palota tözsomszédságában. Olvasóink előtt talán nem lesz érdektelen, ha megemlítjük, hogy e házban az őrszobában, mely a Károlyi-palotát a park felől feltüntető képen látható, van a «Vasárnapi Ujság» szerkesztősége, melynek ablakai a gróf Károlyi-palota nagy kertjére nyílnak.

A KAPLONYI SIRBOLT.

A Károlyi-nemzetség első temetkezési helye a család ősi sasfészkében: Nagy-Károlyban volt. Itt pihentek az ősök hamvai a városi templom alatt, mely azonban a XVII. század elején protestáns kézre jutott. A katolikus Károlyiak ez óta mintegy száz éven át a szatmári jezsuiták templomának sirboltjában takarították el. Károlyi Sándor a kurucz háborúk éveiben hitbéli buzgósgának kívánta jelét adni, midőn a romba dűlt ősrégi *Kaplyon-monostor* újjáépítésébe belefogott s a romlodozó templomot is helyreállította, családja számára pedig ugyanoda egészen új sirboltot építtetett. A kaplonyi sirbolt így maradt meg a Károlyiak temetkezési helyének akkor is, midőn az időközben gróf rangra emelt Károlyi Sándor 1723-ban a nagykárolyi városi templomot a protestánsoktól az ősi sirboltal egyezőségileg visszaváltoztatta, s ennek fejében a saját költségén építtetett a nagykárolyi ev. reformatus hitközségnek új templomot, paplakot és iskola-házat. Csakis Károlyi Ferencz grófnak 1728—36 közt zsenge korukban elhunyt gyermekeit temették meg a nagykárolyi templomba, az úgynevezett «gyermek-koporsóba», mely egy koporsó alakú kriptá volt.

A kaplonyi templom és sirbolt 1718-ban készült el. Az új sirbolt — egy kápolnaszerű kis épület toronnyal — a monostor templomának déli oldalához volt építve, melybe a templom hajójából négy lépcsőn lehetett lejutni. A sirbolt őrizésére s gondozására Károlyi Sándor gróf a következő évben Szent-Ferencz-rendi barátokat telepített a megújított monostorba, kiknek el-látásáról alapítvánnyal bőkezűen gondoskodott.

Ide szállították az 1718-ban elhunyt anyósának, özv. Barkóczy Györgyné, szül. Koháry Judit grófnőnek tetemét, de nem tette az új sirboltba, hanem a templom sanctuariuma előtt készült két ági kőszirba, hova 1724-ben elhunyt nejét, szül. Barkóczy Krisztina grófnőt temették meg el, kinek végredeletében kifejezett óhaj-tása volt, hogy édes anyja mellett nyugodjék. Károlyi Sándor e kettős sirt felirásos kőlappal záratta le.

Igy lett azután 1736-ban az új sirbolt első lakója Sándor gróf harmadszülött fiának: Ferencz grófnak korán elhunyt hitvese, szül. Csáky Krisztina grófnő. Őda tettek örök nyugalomra 1744-ben Károlyi Sándor gróf tetemei is.

1768—81. években építtette Károlyi Antal

gróf, Ferencznek fia, a nagy-károlyi új és fényes templomot. Ugyanekkor lebontatta a régiből s annak kriptáiból Kaplonyba szállította át az ősök hamvait, ezek között báró Károlyi Mihály és neje Lapispataki Segnyey Borbála díszes rézkoporóit is.

A kaplonyi templom, melyet Károlyi Sándor építtetett, az 1834-iki földrengésnek áldozatul esett. Annyit tudunk róla, hogy román stílyű volt, két toronnyal, — hajóját két oszlopsor egy magasabb középső és két alacsonyabb mellékhajóra tagolta. De az említett földrengés az egész épületet megromlaltta, az oszlopokat ledöntötte. Ennek folytán Károlyi György gróf 1842—47. években restauráltatta 40,000 ft költséggel úgy a monostort, mint a templomot és ennek keleti végéhez kereszt-alakban új díszes földszintes sirboltot építtetett. A régi templomból csak a négy külső fal volt felhasználható. A terveket Ybl Miklós méterítő készítte. Az ő rajzaiból és közléseiből tudjuk, a mit tudunk a régi templomról és kriptáiról, mert a kaplonyi barátok nem jegyezték föl semmit, pedig elég idejök lett volna rája.

A restauráció következménye volt, hogy a régi kriptából és a sanctuarium előtt levő rakott kőszirból az ősök rézkoporsói az új sirboltba helyezték át. A sirbolt előcsarnokába a templomból az oltártól két oldalt, vasrácsos ajtókon át hat lépcsőn jutunk le. 1848 június 18-án szenteltetett föl a restaurált templom padnai szent Antal, az új sirbolt pedig a szent kereszt tisztelőre, melynek oltára is van az engesztelő szent misék bemutatására. A régi koporsók egy része szabadon áll, a többi az oldalfalak nyitott fülkéiben van elhelyezve.

A Károlyi-nemzetségnek itt pihenő tagjai chronologiai rendben így következnek:

1. *Báró Károlyi Mihály* + 1626; ennek neje 2. *Lapispataki Segnyey Borbála* + 1648 után.
3. *Báró Károlyi László* + 1710. (Exhumáltatott Olesván és faragott tölgyfa-koporsóban ide helyezték 1890. év tavaszán.)
4. *Gróf Koháry Judit*, özv. gróf Barkóczy Györgyné + 1718.
5. *Gróf Barkóczy Krisztina*, Károlyi Sándor gróf hitvese + 1724.
6. *Gróf Csáky Krisztina*, Károlyi Ferencz gróf hitvese + 1736.
7. *Gróf Károlyi Sándor* + 1743. Az erdői kastély-kápolnából ide temették 1744-ben.
8. *Gróf Károlyi Ferencz* + 1758. A nagy-károlyi kastély-kápolnából ide temették 1759-ben.
9. *Gróf Károlyi Antal* + 1791. (Nejének szül. báró Harruckner Jozefának szive ezüst hamvederben koporsójába tétették 1802-ben.)
10. *Károlyi Erzsébet grófkisasszony*, József gróf leánya + 1795.
11. *Gróf Károlyi József* + 1803. (Nejének szül. Waldstein-Wartenberg Erzsébetnek, utóbb gróf Keglevich Ágostonnak szive ezüst hamvederben koporsójába tétették 1827-ben.)
12. *Gróf Károlyi László*, Lajos gróf fia + 1852.
13. *Gróf Kaunitz Rietberg Ferdinanda*, Károlyi Lajos gróf hitvese + 1862.
14. *Gróf Károlyi Lajos* + 1863.
15. *Gróf Károlyi György* + 1877.
16. *Gróf Károlyi Viktor* + 1888.
17. *Gróf Károlyi Alajos*, Lajos gróf fia, + 1889. (Anyjával és László bátyjával együtt 1890 tavaszán Tót-Megyeről szállították Kaplonyba.)

E szomorú hely 18-ik lakójával gróf Károlyi Gyulának, a vallásos és hazafias ősök méltó sarjadékának hült tetemét mult hó 27-én tette le örök nyugalomra a gyászoló család.

A nemzetségből idősb gróf Károlyi István 1845—55 években a főhi bazilika alatt építtetett családja számára külön temetkezési helyet.

ÉBLE GÁBOR.

RIPL-RÓNAI JÓZSI: Kúlcárosi szoba belseje Párisban. A képművészeti társulat téli kiállításáról.

A TUDÓVÉSZ ÉS KOCH.

Az országos közegészségi egyesület e hó 4-ikén ülést tartott, melyen dr. Müller Kálmán egyetemi tanár és Rókus-kórházi igazgató, a Koch-féle gümőkór-ellenes gyógymódról értekezett.

Először a tudóvész gyógyítására irányuló meddő kísérletekről beszélt, azután áttért a Koch-féle beoltásokra.

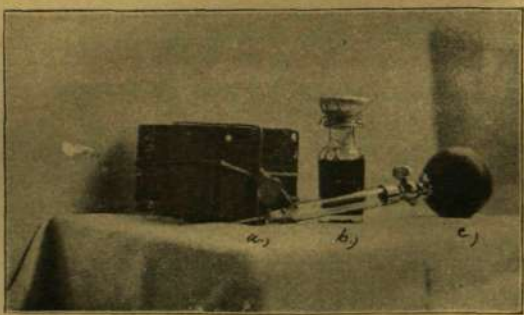
Koch szerének hatása abban mutatkozik, hogy az éjjeli izzadás és az álmatlanság már a 3-ik beoltás után elnyarad. A beteg eleinte többet köhög, többet köp. Epen abban áll a Koch szerének nagy eredménye, hogy többszöri beoltás után a tudóvész jól aluszik, nem izzadnak, keveset köhögnek, kevesebbet köpnek, jól érzik magukat és sulyban gyamopdnak. Ezt az eredményt azonban más uton is el lehet érni. Sokkal fontosabb az, hogy a bacillusok száma, mely az első néhány beoltás után növekszik, később határozottan apad; alakjuk is változik: soványabbak, keskenyebbek lesznek, aztán eltűnnek.

Az a kérdés, hogy *gyógyoszer-e* a Koch-féle szer, és a beteg meggyógyult-e, ha bacillus nines a köpetben? Hogy a beteg magára hagyatván, nem indul-e meg ismét a folyamat, s a látszólagos gyógyulás nem csupán javulás-e? Ezek nyílt kérdések, melyek megoldására hosszabb észlelés szükséges. A kezelésen átmént beteg gondos ellenőrzése mellett megállapítható lesz majd, hogy a beteg az újabb tuberkulózissal szemben védelmet nyert-e vagy sem.

A Koch-féle szer nagy jelentősége, hogy van egy szer, mely helyesen alkalmazva, mindig sajátlagos reakciót mutat ott, a hol a gümőkór van. Ez már magában véve is óriási eredmény. Ehhez hozzá vehetjük, hogy Koch oly utat mutatott az orvosoknak, a melyen haladva, fontos eredményeket várhatnak.

Ma akárhányan bizonyos lehangoltsággal beszélnek a Koch-féle szeréről, a mi természetes is. Sokkal többet vártak, mint a mennyit Koch tényleg mondott. A tülesigizott remények eddig még ninesnek kielégítve; nem kell azonban felednünk, hogy az már magában véve is nagy eredmény, hogy Koch az orvosi tudományban egy olyan részbe világított be, melyben a gümőkór és talán más betegség gyógyítása is mint végzél int. A ki azt mondja, hogy ma is ott vagyunk már e végzélnél, az másokkal együtt önmagát is ámitja.

A nagy tetszéssel fogadott előadás után dr. Markusovszky Lajos elnök köszönetet mondott Müllernek érdekes előadásáért.

a) Koch szer csomagolva; b) Koch szer ötra-amos üvegcsében; c) Koch tesztküldje.

Dr. Turnovszky Jenő fényképe után.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A műcsarnok képes tárgymutatója megjelent, s ötven festmény és szobormű képét közli fényképi főlvételek után, világos nyomásban. A képes katalógus már évek óta jelenik meg, s egész könyvtár

BACZILLUSOK A BEFECSEKENDÉS ELŐTT.

Dr. Müller Kálmán által az országos közegészségi egyesület decz. 4-iki ülésében bemutatott ábrák után.

BACZILLUSOK A BEFECSEKENDÉS UTÁN.

gyült már össze belőle. Érdekes emlékei ezek a kiállításoknak, s műtörténelmi szempontból igen becsesek. A művek legnagyobb részét szerzesztet viszik el, sok többé szem elé sem kerül, csak a füzetekben maradnak meg, s e füzetek őriznek meg adalékokat egy-egy művész fejlődéséhez. A műszerető közönség méltányolja is a «Képes tárgymutatót», és szívesen teszi el ei lékül. Vidékről is meg szokták rendelni. Ára 1 frt és kapható a műcsarnokban! A most megjelent katalógusból mutatja be lapunk 'mai száma a kiállítás több festményét és szobrát.

Szemerei Szemere Pál munkái. Ily cím alatt adta ki a Kisfaludy-társaság Szemere Pál verses és prózai dolgozatait, valamint válogatott leveleit. A szerkesztést Szvorényi József, Szemere egykori barátja teljesítette nagy gondnal és sikerrel. Ő írta meg az I. kötet elején Szemerének, irodalmunk e hírneves bajnokának életrajzát is, jellemezvén röviden az oly rejtélyesnek és talányszerűnek tartott ritka lángész irodalmi pályáját, hatását s műveit. A ki csak valamennyire is ismeri Szemere életét s írói munkódését: méltányolni fogja Szvorényi fáradságos munkáját, a melylyel a szerkesztés járt. Sok különböző helyről kelle összeszednie az anyagot, mert Szemere sohasem gondolt arra, hogy művei valaha összegyűjtve világot lássanak. Ő sohasem volt megelégedve művével s ez az oka, hogy oly nagy tehetősége rendkívüli gazdag és beható tanulmányai mellett is oly kevés művét merete kiadni. Jobbadán azáltalókja számára dolgozott s a mit egyszer kiadott is, újra meg újra átjavította. Pedig tisztult ízlését, költői finom nyelvét már ifjkorában bánták kortársai, köztük kivált Kazinczy, Vitkovics és Horvát István. Mindenesetre elismerés illeti úgy a Kisfaludy-társaságot, mint Szvorényit, hogy irodalmunknak e kiváló kincseit valahára hozzáférhetőkké tették.

A kiadás három kötetre terjed. Az első kötetben jobbadán ifjokori dalait, sonettjeit vesszük, továbbá hazafias verseit, epistoláit és tanköltevényeit, valamint a *Zrínyi* fordítását. A második kötet Szemere *Dalverseny és magyarázat* című verses és prózai művét tartalmazza. Szemere lángészének e még kel-lőleg föl nem derített aesthetikai vizsgálódásait, ez igazi szellem-szkrákat, a melyeken vagy husz évig folyvást dolgozott. Ugyane kötetben olvashatók széptani bírálati s nyelvészeti dolczatai, melyeket pályája első felében írt az akkori szépirodalmi lapokba és folyóiratokba. Végre a harmadik kötet leveleit foglalja magában, a melyeket Kazinczyhoz, Kócsyhoz, Toldyhoz, Berzsenyhez, Helmezyhez, Horvát Istvánhoz, Petőfihez, Kazinczy Gáborhoz, stb. írt. A kötetek végén a szerkesztő becses jegyzet-nemcsak a művek keletkezését, hanem azok vonatkozásait is fölvilágosítja. A kitűnő író emlékéhez mindenképen méltó kiadás a Franklin-társulat nyomdájából került ki s a három kötet ára 6 frt.

A Kisfaludy-társaság a tagsági illetményeket most küldi szét, három könyvet.

Egy 539 oldalra terjedő kötet foglalja magában Erdélyi Ámosról a «Tanulmányok»-at. A jeles széptani író hátrahagyott dolgozatainak becses része ez, mely elmével és tartalommal irva, melyből az isme-

retek mellett kritikai szellemet, ép formaérzékét tanulhatni. Tartalma a következő: «A magyar lyra a forradalom után 1863-ig.» (Két czikk lírai költészetünkről és műveléséről 1859-ből és 1863-ból.) «Tanulmányok a francia forradalom köréből» (Szintén két czikk, a középkori francia irodalomról s a francia renaissance-irodalomról.) «A szini hatás ügyében», mely szintén két részből áll: «A szini hatás ellen» és «Irodalmi levelek». Negyedik dolgozat: «Valami a romantizmusról» (1847.) Végül pedig «Szépészeti alapvonalak», vázlat és töredék akadémiai előadásaihoz, melyek kéz-iratban maradtak. A becses kötet ára 3 frt, vászonba kötve 3 frt 60 kr. — Második könyv: «A szent», történelmi elbeszélés Meyer Konrád Ferdinándtól, a híres svájci írótól, ki a német irodalom egyik jelesége. Péterfy Jenő fordította le, visszaad-ván lehetőleg a választékos stílt. Az elbeszélés Becket Tamás és Henrik király tragikus történetét adja elő, ugyanazt, a miről Tennyson is dráma-át írt. Ára 1 frt 50 kr. A harmadik könyv «*Ky-klopsz*», Euripides satyrdrámája, a hellen költészet egyik klasszikus műve, Csiky Gergely fordításában, kinek e fordítását a Kisfaludy-társaság a Lukács Krisztina-díjjal jutalmazta. Ára 40 kr. Mind e művek a Franklin-társulat kiadásai.

A Franklin-társulat kiadványai. A közelebbi ünnepek megeléknftették a könyvpiacot. A Franklin-társulat is az érdekes munkák egész sorozatát bocsátotta közre. Legnagyobb részök válogatott olvasmányok. Ezek közt van Verne Gyula két regénye, a francia eredeti kiadás gazdag illusztrációival. Az egyik a lapunkban nemrég közelebb megjelent «*Világfeljárás*», melynek ára 1 frt, köve 1 frt 40 A másik «*Két évi vakáció*», mely az iskolai szünetek alatt tengeri kirándulásra indult ifjak hajótörését és kalandjait beszéli el érdekesfőtőn. Erről már egy ízben szóltunk bővebben. Ára 3 frt 50 kr. Mind a kettőt Huszár Imre fordította magyarrá.

Az *Olesó könyvtár* népszerű vállalat (szerkeszti Gyulai Pál) egyezsere kilencz kötettel gyarapodott, minden kötetben befejezett művel. Ezek a következők: «*A nagyra termett*», Csiky Gergelynek az akadémiai Karácsonyi-jutalommal kitüntetett vigjátka, mely a napokban került előadásra a nemzeti színházban. Ára 40 kr. «*Kis János emlékezési ele-téből*», irodalmunk egyik érdemes úttörőjének köz-érdekű iratai, második kiadásban, jókora kötetben. Ára 1 frt 20 kr. «*Emlékeszéd Arany János fölött*», Gyulai Páltól; ára 20 kr. «*Utazás ismeretlen állomások felé*», Barsi Józseftől, ki 1849—1856 között élményeit és oltmzti fogságát írja le. Ez lapunkban jelent meg először. Ára 80 kr. «*A zokoli uraság két leánya*», elbeszélés Csiky Gergelytől, ára 30 kr. «*A saint-cyri kisasszonyok*», id. Dumas Sándor vigjátka 5 felvonásban, fordította Fái J. Béla, ára 30 kr. «*Horatius*», élet- és jellemrajz, Szász Károlytól, ára 30 kr. «*India*», Sand Georgenak a maga idejében sokat emlegetett regénye, melyet még Récsi Emil fordított magyarrá. Az új kiadás számára Harasztói Gyula javította át Récsinek közel ötven év előtti fordítását. Ára 80 kr. — «*Molly mama*», írta Peard Frances Mary, angolból fordította Sz. E. Ára 50 kr.

Ugyancsak a Franklin-társulat kiadásában jelen-ték meg: «*A gyakorlati orvostan haladása*». Kiadja a «Gyógyászat» szerkesztősége. A terjedelmes kötet az orvosi tudomány minden ágának haladásáról mutat be egy-egy cikket. A következő ismert neví

orvosi írók dolgozatai vannak a kötetben: Bakó Sándor, Bárón Jónás, Erőss Gyula, Feleki Hugó, Jelenffy Zoltán, Moravcsik Emil, Purjesz Ignác, Schächter Miksa, Schwarz Arthur, Szabó Dénes, Székács Béla és Szili Adolf. A könyv ára 1 frt 20 kr. — *Magyar olvasókönyv* polgári fiúiskolák számára: szerkesztette Hoffmann Mór tanár. Harmadik kötet, mely a harmadik osztálybeli tanulóknak nyújt történelmi, ismeretterjesztő olvasmányokat, az ipar és kereskedelem köréből is; jelesek életraj-zát, költészeti szemelvényeket. Ára 80 kr. — «*Magyar és német szeszétár*», írta Tirpay János. Második kiadás. A két szótár egy kötetben 60 kr, köve 80 kr. — «*A gazdasági növények termelése*», különös tekintettel magról való tenyésztésükre, írta dr. Nyáry Ferencz. Gazdák számára elég sok megfi-gyelnivaló van benne. Ára 50 kr. Végül pedig, «*Dívménytár*», a kuria, a budapesti kir. tábla és pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatait; kiadja a «Jogtudományi Közlöny» szerkesztősége. Új foljam. XXVI. kötet; ára 2 frt.

A Budapesti Szemle decemberi füzetében sok érdekes és napirenden levő kérdés fejtegetését találjuk, a melyeknek sorát egy nemzetgazdasági becses értekezés nyitja meg.

Földes Béla a «Munkásvédelem és munkások» címen értekezik az aktuális kérdékről. *Mudrony Pál* is egy napjainkban nagy figyelemre jutott ügy-ről, az amerikai «Ezüst pénzvesztési törvényről» nyújt világos tájékoztatást. *Pikler Gyula* folytatja a párhuzamot az «Angol és német közgazdaságtan» közt, az angolnak nyújtva az elsősegét. Ifj. *Jankó János* pedig egyiptomi tapasztalatait írja le tartalmasan «*A fellah*» című dolgozatában. *Salamon Ferencz* jeles történetírónk «A nemzeti őrseregéről» alkotott 1848-diki törvényekket vizsgálva, kimutatja, hogy noha a czél katonai rendőrség szervezése lett volna, az egész mégis gyalról kísérelt, a törvény maga a francia «garde national» utánzása s egyáltalában nem felelt meg honvédelmi céloknak. — *Rúlfy Albert* befejezi «A régi Magyarország utolsó éveiben» című regényét. *Léay Józseftől* «A nő» című szép költemény olvasható, *Radó Antaltól* Lenau «Pusztai csarda» költeményének fordítása. Egy névtelen czikk «A természettudományi társulat feladatáról» cím alatt védi a társulatot egy felmerült vád ellen, hogy tudnillik egy természetrajzi munkát nem kellő kritikával adott ki. Az «Értesítő» rovatban Szilágyi Sándor kritika alá veszi Bambaud Alfrédnek az akadémia kiadásában megjelent Oroszország történetét; e munka a cizárizmus dicsőítése és a magyar szabadságharczról nagyon hibás adatai vannak. Ezenkívül Schmidt Sándor könyvéről, «A drágakövekről» és Bonghi hírneves olasz publicista és volt miniszter egy tanulmányáról találunk ismer-tetést. A «Budapesti Szemle» előfizetési ára egész évre 12 ft, félévre 6 ft.

«Az Osztrák-Magyar Monarchia irásában és képmén» vállalatnak közelebb megjelent 121. füzetét «Magyarország» II. kötetének a 18-ik füzete teszi. E füzet legnagyobb részét *Szentkúdyr* Jenőnek a délmagyarországi németekről írt jeles cikke foglalja el, nagy alaposággal és vonzólag tárgyal-ván e derék polgártársunknak letelepítése történetét s teljes meghonosodását, miközben tanulságos visz-szapillantást tesz hazánk és nemzetünk történeté-nek azon szomorú emlékü időszakára, mely a haj-dan népes délmagyarországi vidékeket majdnem

Halmi Artur: *Vizsga után.*

Telepy Károly: *Balaton Szigleténél.*

Peske Géza: *Jön a dongo!*

Strobl Alajos: *J. Zs. arczképe.*

Patáry László: *A kis beteg.*

Vágó Pál: *Ave Maria.*

Benczúr Gyula: *Mályvák között.*

Bezerédi Gyula: *Wulff ezirkusz-igazgató neje.*

Bihari Sándor: *A falu roszsza.*

Tölgyessy Artur: *Oroszlány a Balaton partján.*

Herzl Kornél: *A győztes.*

akatlan sivataggá tette. Szentlány mint maga is Dél-Magyarország fia, mindenre kiterjedő, éles látással figyelte meg s élénk vonásokkal ecseteli a délmagyarországi németek természeti sajtóságait, erőköseit, szokásait és műveltségi állapotait, s így olyan tartalmas, bár tömör tanulmányainak gazdagította a vállalatot, mely a külföldi olvasókat is bizonyára igen ki fogja elégtlení. E jeles cikket *Budács* Ferenc tollából a Bácska ismertetése követi melyből e füzetbe csak a területet rajzoló bevezető részlet esik. Az érdekes szövegeket tizenhárom szép rajz díszíti, melyek *Cserna* Károly és *Mannheimer* Gusztáv művészeiktől valók. A Révai Testvérek bizományában megjelenő füzet ára 30 kr.

A műcsarnok kiállítását a közönség mind nap közben, mind pedig az esti villamos világítás mellett jól látogatja. Nagyobb vásárlások is történtek.

A képzőművészeti társulat művelőbizottságának javaslataira gróf Csáky Albin közoktatásügyi miniszter jóváhagyása alapján a nemzeti múzeum képtára számára a következő műveket vásárolták meg és pedig magyar művészekről: *Baditz Ottónak* „Kihallgatás” című képét, *Tölgyessy* Arturnak „Magányban” tájképét; — idegen művészekről: *Baish* Herman karlsruhei tanárnak „Crevette-halászok Hollandiában” című, *Dill* Ludvig müncheni festőnek „A Gindecca táján Velenczében” című képét, végül *de Vigne* Paul brüsszeli szobrásznak „Női tanulmány” című márvány domborművét. Az orsz. képzőművészeti társulat megvette *Halmi* Arturnak „Vizsga után” című életképét a nemzeti múzeum számára, mely választást a miniszter szintén helyesnek találta. Az illető művészek már nyilatkoztak az ajánlatra s köszönetet mondtak a kitüntető vásárlásért.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tudományos akadémia decz. elsei ülésén *Hunfalvy* Pál elnökölt, s az ülés tárgyát két nyelvtudományi előadás tette.

Joannovics György „A végtelen kérdések” címűen polemait olvasott föl Ballagi Mór ellen, ki az akadémiaban megtámadta az orthologokat, mint a kik a nyelvtisztsági orve alatt egész modern irodalmunk nyelvért romlottak, erőszakoltnak hirdetik. *Joannovics* a Ballagi korábbi irataiból azt igyekezett bizonyítani, hogy az új szavakat nem mindig úgy tűntette föl, mint a neologia vívmányait, hanem megtámadta. De most nem úgy beszél az orthologoknak, mint egykor a szófaragóknak. *Joannovics* idézett *Vörösmartyóból*, *Kölesyiből*, hogy azok is elítélték a szófaragást. Végül kijelentette, hogy Ballagi eljárása, szemben a tényekkel, nem alkalmas az orthologok elnémtására. — *Munkácsy* Bernát olvasva fel ezután *Balassa* József értekezését: „A magyar nyelvjárások osztályozása” címen. Arról szól ebben, hogy milyen alapon lehetne nyelvjárásainkat osztályozni. Ez volna a népességnek törzsekre, népfajokra osztása; az egész nyelvterület és egyes részeknek földrajzi helyzete és főleg az egyes vidékeket jellemző sajtóságok elterjedése. Balassa az egész magyar nyelvterületet nyolcz nyelvjárásai területre osztja, melyeket részletesen jellemző: 1. *Nyugati* terület a Dunántul nyugati része (Sopron, Vas és Zala déli fele). 2. *Dunántuli* terület, az előbbtől keletre eső rész. *Somogy* és *Baranya* déli részét kivéve. 3. *Alföldi* terület, melyhez tartozik a Kis-Kunság, *Szeged* és vidéke, a *Duna* és *Dráva* közötti rész s a szlavóniai magyarság nyelve. 4. *Duna-tisza* terület, Pest és *Bácsmege* nagy része s a tiszántuli e-zó vidékek. 5. *Éjszakkeleti* terület, vagyis a tiszántuli s a Tiszán inneni Zemplénig terjedő e-zó vidékek. 6. *Királyhágóntul* terület, az erdélyi magyarság nyelve. 7. *Eszaknyugati* terület, mely Zemplén és *Abaujmegyétől* nyugatra a Tisza és *Duna* fölött egész az országi nyugati határáig terjed. 8. *Szekély* terület az egész székelység nyelve. Ezek a nyelvjárásai területek a szerint, hogy különböző részeket egyes sajtóságok jobban megőrizték vagy tovább fejlesztették, több külön nyelvjárásra oszlanak. A nyelvjárásokat feltüntetők névképet is bemutatja Balassa.

MI UJSÁG ?

A királyné visszaérkezett több hétig tartott utazásából. Ő felsége üdvözlésére a király Miramareba utazott, s onnan decz. 3-ikán együtt tértek vissza Bécsbe.

Kolozsvár városa a képzőművészeti társulat tagjai közé lépett 200 frttal. Az indítványt dr. Concha Győző tette, de mivel ép akkor emelték föl a városi pótadót, s a városnak nehéz a pénzügyi helyzete, nem volt bizonyos, hogy megszavazzák-e az indítványt. Ekkor felállott *Benel* Ferenc és így szól: „Egész röviden csak annyit bátorodom megjegyezni, hogy: ha a tüzöltö-bandának (zenekarnak) adhattunk száz forintot, hát akkor legyen a városnak két-

száz forintja a képzőművészeti társulat számára is. Az ügyet ötletet zajos derültség követte és a kétszáz forint meg volt szavazva. — Kolozsvár városa e harozatát többi városaink is magukévá tehetnék!

A nemzeti színház nyugdíj-intézete már régen nagy válságokkal küzd. Az intézetnek nincs olyan alapja, minő a nyugdíjazottak kielégítésére kellene. Az utóbbi időkben az operaszínház történet számos nyugdíjazás rótt nagy terheket a nyugdíjalpra. Van 75 nyugdíjazott tag, kiknek január elsején 15,000 frtot kellene kifizetni, a pénzár azonban áres. A választmány e hó 5-ikére gyűlést hirdetett, hogy a belügy miniszteriumhoz forduljanak rendkívüli segítségért.

Villamos népszámláló gép. A népszámlálás adatainak feldolgozásához villamos gépet találtak föl, melylyel Bécsben jó sikerrel tették meg a kísérletet. *Keleti* Károly, a magyar országos statisztikai hivatal vezetője és dr. *Vargha* Gyula min. titkár Bécsbe utaztak a gép tanulmányozása céljából.

Komócsy József jubileuma. Nov. 30-ikán nagyobb számú társaság: írők, művészek, a tanügy emberei gyűltek össze az új városház termében, hogy üdvözlőjek Komócsy Józsefet írói működése huszonöt évi jubileuma alkalmából s átadják tisztelőinek ajándékát.

Tóth Lőrincz kuriai tanácselnök, mint a Petőfőtársaság tiszteleti és legidősb tagja nyitotta meg az ülést, s küldöttség hívtta meg Komócsy, ki belépésekor élénzség fogadott. *Ráth* Károly főpolgármester, az ünnepelnék mellére tűzte a Ferencz-József-rend lovageresztjét, Komócsy érdemeiről szólt az iradalom és a népnevelés körül. Az egygyűltek élénken megéljenzék Komócsy, ki rövid beszéddel fejezte ki hódolatát és háláját a koronás király iránt. Ezután *Jókai* Mór, az írótlársak nevében ezüst tintatartót nyujtva át, üdvözölte Komócsy, mint író és mint a Petőfőtársaság alelnökét, ki „negyedszázados működése alatt mindig a szeretet dalmoka volt, az eszmény, a haza és a nép szeretője tanított, s kinek azt kívánja, hogy éljen sokáig boldogan, szeretőtve”. Élénzség hangzott fel s Komócsy köszönő szavai után *Váradi* Antal szavalta el az alkalomra írt versét. Végül több küldöttség üdvözölte a jubilműt az erzsébetvárosi iskolaszéket, a budapesti tantestület stb. nevében, míg a Szent-István-társulat választmánya levélben fejezte ki szerencsekívánatait. Az ünnepi ülést *Jókai* Mór rekesztette be a közönséghez intézett rövid beszéddel s a jelenvoltnak Komócsyt éltelve oszlottak szét. Este lakomát rendeztek. Az első felkösztöt *Jókai* Mór mondotta a királyra. *Péterffy* Komócsyban az egykori néptantóti köszöntőtte föl. Dr. *Ferenczy* József a Petőfőtársaság nevében üdvözölte, majd *Dolinay* olvasta föl az est folyamán érkezett üdvözlő táviratokat.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napok alatt: *POGLÉDICZ* KÁROLY, nyug. horvát közoktatásügyi főnök, Zágrábmegye volt főispánja, az utóbbi időkben a mostani kormány határozott ellenzője, *Josipovich* horvát miniszter nagybátyja, Zágrábmegye. — *HARRY* KÁLMÁN, kassai plébános, bonyhádkerületi esperes, 52 éves korában, ki mint író is jelentékeny munkásságot fejtett ki. — *BUZÁS* ISTVÁN, bírtokos, 77 éves, Dombegyházi s nagy kiterjedésű család gyászolja. — *MATOLCSI* JÁNOS, Bihar megye legöregebb ref. lel. kérésze, 86 éves Darvason. — *HOLLAKI* ÁRPÁD, kir. aljárásbíró, 48 éves, Vadlon. — Dr. *SUGAR* FABIUS, Pest megye tiszteletbeli főorvosa 1848—49-ik évi honvédszázados, Budapestben. — *STREICHER* KÁROLY, győri ügyvéd, 68 éves. — *BORSZÉKY* ANTAL, pénzügyminiszteri titkár, hosszas szenvedés után, 52 éves korában Budapestben. — *LASH* IGNÁCZ, nyug. postatiszt, 57 éves, Kolozsvárt. — *KELEPCZ* FERENCZ, 1848—49-iki volt honvéd-főhadnagy, biharmegyei törvényhatósági tag, görbői körjegyző, 65 éves, Görbődön. — *VÖRÖS* ISTVÁN, a pesti hazai első takarékpénztár-egyesület pénztárnoka, 44 éves korában, Budapestben. — *GRNDLI* JAKAB, ráczkevei jegyző, 63 éves, Ráczkevény. — *PÁJI* FAY MIKLÓS, életének 86-ik évében Rimaszombatban. — *SCHMIDT* JÁNOS, ügyvédjelölt, fővárosi előkelő polgárcsalád fia, élete 29-ik évében. — *HOLLÓSY* ZOLTÁN, tartalékos huszárhadnagy, *Hollósy* Zsigmond kecskeméti ref. főiskolai tanár fia, élete 23-ik évében. — *SZÉPVÁZ* SÁNDOR, I-ső oszt. p. ü. tanácsos és pénzügyigazgató Balassa Gyarmaton 58 éves korában. — *JÁNSZKY* ÖDÖN, aradmegyei volt tisztviselő, 35 éves, Aradon; ugyannott *MURÁDY* LEHEL, Murády János ügyvéd 20 éves fia. — *ZLAMAL* AGOST, honvédszázados, a kolozsvári féldandár volt parancsnoka, élete 51-ik évében Gyulán. — *VIGAND* KÁROLY, pozsonyi nyomdász, és könyvkereskedő, a legrégebb magyarországi könyvkiadó cég tulajdonosa, melyet a Göttingéből bevándorolt *Vigand*-család 1760-ban alapított, 73 éves korában. — *ORBÁN* IGNÁCZ gyógyszerész, a balatonfüredi szeretetház pénztárnoka, köztisztviselőben élt

férő, 53 éves. — *JENEY* ZOLTÁN, tartalékos hadnagy, kereskedelmi miniszteri számtiszt, életének 28-ik évében, Budapestben.

KERPELY EMMA, Kerpely Antal miniszteri tanácsos leánya, 17 éves korában, Budapestben. — *FERENCZY* GYÖRGY, sz. Ramasetter Erzsébe. Vezp. r. 76 éves korában. — *ÖZV. HORVÁTH* ANDRÁS, 80 éves, Debreczenben, s halálát dédunokák is gyászolják. — *ÖZV. SZEFICSINÉ* szül. *Dungyarszky* Julianna, sz. *Dezgegy* éres korában, Zomborban. — *ÖZV. KOVÁCS* KÁROLY, szül. *Mataolai* Ilona, Miskolczon. — *ÖZV. HETS* JÁNOS, szül. *Okáll* Jozefa, Győrött. — *ÖZV. ESCHBACHER* JÁNOS, szül. *Frank* Zsuzsánna, 78 éves, Kolozsvárt. — *DRECHSLER* MÁRKUS, 54 éves, Budapestben. — *CSITÁRY* OLGA, *Csitáry* Emilnek, a „Székesfehérvár és vidéke” című lap szerkesztőjének 3 éves leánya, Székesfehérvárt.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓK.

Riviere. A költeményt közölni szándékunk, de előbb egyet-mást levélben ghatjanának megbeszélni. Sziveskedjék lakezimét közölni.

Levél válaszul, stb. Lapunk keretébe nem ilik bele.

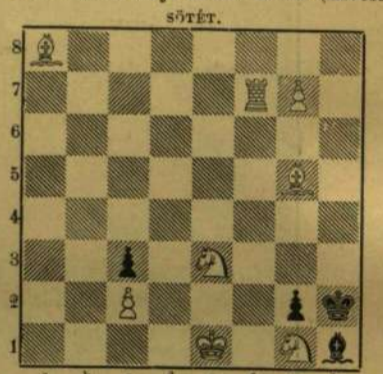
Nem közölhető versek: „Hdlaub”. „Most érezem”

Elföldtöl. Gyenge kísérlet; bágyadt gondolat, erőlen nyelv, fogytokos verselés.

Paris. B. S. Köszönettel vettük. Magán levélben válaszolunk.

SAKKJÁTÉK.

1634. számú feladvány. Orsini E-től (Livornóban), sőtét.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

A 1627. számú feladvány megfejtése.

Pradignat E-től.

Világos.		Sötét.	
1. Hh6—f7	Kc4—d5 (a)	1. ...	Kc4—f5 (b)
2. Hf7—g5	Kd5—e6	2. Hf7—d6	Kf5—g6
3. Vg3—e7 mat.		3. Hd5—f4 mat.	
Megfejtés.			
1. ...	Vh7—a6 (c)	1. ...	d4—d3
2. Hf7—g5	Kc4—f5	2. Hf7—d6	Kc4—d4
3. Hd5—e7 mat.		3. e2—e3 mat.	
		Világos. d. Sötét.	
		2. ...	
		3. Vg3—f4 mat.	

Helyesen fejtették meg: Budapestben: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Keskenmeten: Balogh Dienes. — A pesti sakk-lőr.

KÉPTALÁNY.

A „Vasárnapi Ujság” 47-dik számában közölt képtalány megfejtése: *Jon* a kékelt.

HETI-NAPTÁR, november—december ho.

Nap	Katholikus és protestáns	Görög-Orosz	Israellita
7V. E 2	Ambrus pk. E 2	Agota	25 G 27 Katalin
8B	E-Assz. sz. fog. Szofron	26 Alip.	26 Chan.
9K.	Leokadia sz. vt. Cezár	27 Perzs. Jakob	27 Izrael
10S.	Melchiad. p. vt. Eualia	28 Uj István	28
11C.	Damácz p. vt. Damáz	29 Paramon	29
12P.	Szinesz vt. Szinesz	30 András ap.	1 Theb.
13S.	Laucia vt. Öttil. I. Ijeza	1 Dezs. Nah.	2 Sab. M.

Holdváltozás. — Újhold 12-én 4 óra 27 pk. reggel.

Felolós szerkesztő: **Nagy Miklós.** (L. Egyetem-tér 6. szám.)

Als preiswerthes, praktisches Weihnachtsgeschenk empfehle ich: **Rohseid. Bastroben (ganz Seide)** fl. 10.50 p. Robe, sowie fl. 14.25, 17.50, 21.25, 26.25, bis 29.60 nadelfertig. Es ist nicht notwendig, vorher Muster kommen zu lassen; ich tausche nach dem Fest um, was nicht convenirt.

Muster von schwarzen, farbigen u. weissen Seidenstoffen umgehend. Seidenfabrik-Dépot **G. Henneberg** (K. u. K. Hofliefl.), Zürich. Briefe kosten 10 kr. Porto.

KRIEGER-féle TOKAJI-CHINA-VASBOR.

LÁBBADOZÓKNAK ERŐSÍTŐÜL, továbbá vérszegénységűnél és az ebből származó betegségekűnél, sápkör, migrain, ideg- és gyomorhajóknál, skrophel stb. az általam fel-talált és készített Tokaji-China-vasbor legjobb sikerrel alkalmazható. Gyenge nők és gyermekek erősítésére kitűnő óvszer. Egy nagy üveg ára 3 frt. kis üvegű 1 frt 60 kr.

„MARGUERITE CREME”

A LEGDÍVATOSABB ARCZÓRFINOMÍTÓ.

Minden elegáns hölgy pipere-asztalán otthonos. — Teljesen ártalmatlan. — Egy kööső ára 2 forint. —

Krieger György gyógyszerértára „Magyar Korona”-hoz. Budapest, Kálvín-tér.

Karácsonyi ajándékok!

ifj. **NAGEL OTTÓ** könyvkereskedésében Budapestben, Muzeum-körút és Nemzeti színház bérházában megjelent és kapható:

Képeskönyvek 2—3 éves gyermekeknek. Képes versek a kiscsók számára. Elpusztíthatlan színes képekkel. Ára 1 frt 60 kr. — **Kiscsók világa.** Nagy, elpusztíthatlan képeskönyv színes képekkel és szemlelteti oktatással. Ára 2 frt 60 kr. — **Verses állatképek.** Magyar remekművek művelői az ifjúságnak általánosan legkedveltebb Káloosa R. Színes képek. Ára 80 kr. — **Oktató képek** kiscsók számára. Ára csinosan kötve, 2 frt 4—6 éves gyermekeknek. **Képes abc** és 60 kr. — **Képes versek** a kiscsók számára. **Verseskönyv.** Irt. Lajos bácsi. Képes versek, színes képekkel. 1 frt. — **Képek a szemlelteti oktatásra,** a kiscsók világa, Irt. Lajos bácsi. Színes képekkel. Ára 2 forint. — **Gyermekek órája,** képes könyv sok vers és színes képekkel. Irt. Szabó Antal. Ára 1 frt 20 kr. — **Gyermekesek mulatása,** képes könyv, csinos színes képekkel és olvasmányokkal. Irt. Szabó Antal. Ára 1 forint 20 kr. — **Kedvezés könyvem,** mesék és versek kis gyermekek számára, Irt. Fayné Hentaller Mariska. Szép színezett képekkel és fametszetekkel. Ára elegáns kiállításban 1 frt 80 kr. — **Budapest,** Gyermekmesék színes képekkel. Csinos kötés 60 kr. — **Walter** Regeknnyhó, rövid mesék és elbeszélések kis fiúk és leányok számára, Ára 1 frt 20 kr. — **Robinson Crusoe.** Az ifjúság számára Irt. Sándor M. Színes képekkel, Ára 1 frt 40 kr. — **Hazai állatok** és azok használata. Ára 2 frt 40 kr. — **Állatok világa.** Ára 1 frt 40 kr. — **Egy-egy rész.** 1 forint 20 kr. — **Tündermesek,** simeleli Tóni bácsi. Kezvelt tündermesek válogatott gyűjtőmánya. Nagy színes képekkel. Ára 1 frt 20 kr. **Káloosa Róza,** sok fametszvény és 18 színes kép. Ára csinos kötésben 2 frt 40 kr. Aranyozott díszkötésben 3 frt 20 kr. — **Légyvilág** 1890. köte 4 fr. — **Gulány utasítási út.** Irt. Swift J. Ára 1 fr. — **Karácsonyi regék** Büchner L. nyomán a mi kedves gyermekünknek nyujtja Tatay Karolin. Ára csinos kötésben 1 frt 20 kr. — **Pápa Lajos.** **Gyermekesek** örök történetek versekkel és sok színes és könyvnyomatú csinos képpel, Ára csinos kötésben 2 frt 40. — **Fűgész mesék.** Legjobb tündermesek a magyar ifjúság számára, Irt. Benedek Elek. Színes képek, díszkötésben. Ára 3 frt 50 kr. — **11-14 éves gyermekeknek.** **Patrik szigetje** Egy vén matroz élményei, Irt. Baróti. (Gál Mózes.) Színes képekkel. Ára csinos kötésben 1 frt 80 kr. — **Szent Péter és keleti tünderregék.** Az arab és török regéivel gyűjtőmánya iradalmunknak eddig kiadatlan gyűjtőmánya, 5 színes kép, díszes, köte 2 frt. — **Mondafüzet.** Különböző népek ókorából lovakok korából és az ujkorból; a magyar ifjúság számára Irt. Cilo. 5 színes 1 40 fametsz. Ára 1 forint 80 kr. — **Amerika felfedezése.** Az ifjúság számára Irt. Markó Ferencz. (Uj) Csinos képekkel köte. Ára 2 frt. — **Columbusz Kristóf** az ifjúság számára Irt. Markó Ferencz. (Uj) Ára köte 1 frt. — **Pizzarro Ferencz** **Parr** meghódította. (Uj) az ifjúság számára Irt. Markó Ferencz. Ára köte 80 kr.

„Nincs többé fejfájás”

D. GÖTZ
MIGRAINE-PORA
huszonöt év óta egyedül, ideg-, rheuma-szerű, sőt gyomorból származó fejfájás ellen a legjobb sikerrel használtatott, mit több ezere menő köszönet-nyilvánítás bizonyít. Utolsó időben a **MADRIDI UDVAR** feltűnő eredményt használt. 1 doboz ára használati utasítással 2 frt. 1 kis próba-doboz használati utasítással 1 frt. Eredetiben kapható csakis egyedül **Fáykiss József**, **Nagy Kristóf**-hoz címzett gyógyszerértáraon, továbbá **Török József**nél, király-n. 12. Thall-mayer és Seitz és Kochmeister F. uraknál.

Képes árjegyzék magyar vagy német nyelven kívánatra ingyen és bérmentve!!

A nagy krach!!!

New-York és London, az európai szárazföldet sem nem hagyják érintetlenül, s egy nagy ezüstmenny-gyár képtelen volt egész készletét, a munkásor csekély kárpótása mellett, elajándékozni.

En vagyok fölhatalmazva e megbízás keresztalvitelével.

Ajánldekozom tehát mindenkinék, akár gazdag, akár szegény, csupán 6 forint 60 kr. kárpótása mellett, a következő tárgyakat, és pedig:

- 6 db lezfin. asztali kész, valódi angol pengével,
- 6 db amerikai patent-éztet villát, egy darabból,
- 6 db amerikai patent-éztet evőkannát, egy darabból,
- 12 db amerikai p-ent-éztet kávéskanalat, egy darabból,
- 1 db amerikai patent-éztet mártás-szedőt, egy darabból,
- 1 db amerikai patent-éztet tejszedőt, egy darabból,
- 6 db angol Victoria-fűszár,
- 2 db hatásos asztali gyertyatartót,
- 1 db téuszűrt,
- 1 db lezfin. ezukhorhintót.

Valamennyi fönn elősorolt tárgy előbb 40 frt volt, s most azok **6 frt 60 kr.** esekölj áron kaphatók. Az amerikai patent-éztet egész minőségében fahár fém, mely éztet-színét 25 évig megtartja, s erről kezeség nyujtatik. Legjobb bizonyíték arra, hogy e hirdetés nem alapel szédélésen, az, hogy ezennel nyilvánosan kötelezem magamat, mindenkinék, a kinek az áru nem tetszik, az összeget minden kifogás nélkül visszaküldeni.

Szállítást csupán posta-utánvét vagy az összeg előzetes beklü-dése mellett, eszközöl

Perlberg P. ügynöksége
az egyesült amerikai patent-éztet-gyárak részére,
Bécs, II., Rembrandtstr. 33.

BERNDORFI FÉMÁRU-GYÁR

KRUPP ARTHUR, BERNDORF (Nied.-Oest.)
RAKTÁR BUDAPEST,
váczi-utca 25, a Kristóf-tér sarkán.

Ajánlja gyártmányait alpacca-éztet, chinai éztet és alpaccából, ugymint: étszerek, asztali készletek, tea-kazán, teagyertyatartók stb. valamint **TISZTA NICKEL** **FŐZŐ-EDÉNYEK.**

PSERHOFER J. Bécs, I., Singerstrasse 15.
Gyógyszertár „az arany bir. almához”
Vértisztító labdacok, rég ismert, könnyen oldó házi szer, ezelőtt egyetemes labdacok neve alatt; ez utóbbi nevet teljes joggal megérdemlik, mivel csakugyan igen sok új betegség létezik, melyben e labdacok csodás hatásukat fényesen bizonyították. Évtizedek óta ezen labdacok általában igen elvannak terjedve, számtalan orvos rendel azokat, s aliqu akad család, melyben e kitűnő házi szerből ne volna egy kis készlet.
Kéretik határozottan PSERHOFER J.-féle „vértisztító labdacokat” kérni, s arra ügyelni, hogy a dobozok tetején levő felírás minden dobozon a használati utasításban látható **PSERHOFER J.** névalírással el legyen látva és pedig **veres** nyomásban.
1 doboz 15 labdacsal 21 kr., 1 tekerez 6 dobozzal 1 frt 5 kr., bérmentelen utánvét melletti megküldéssel **1 frt 10 kr.**
A pénz előleges beklü-dése mellett, bérmentes megküldéssel együtt 1 tekerez labdac 1 forint 25 kr., 2 tekerez 2 frt 30 kr., 3 tekerez 3 frt 35 kr., 4 tekerez 4 frt 40 kr., 5 tekerez 5 forint 20 kr., 10 tekerez 9 forint 20 krajczár.
(1 tekerezsénél kevesebb nem küldetik szét.)

Angol csoda-balszam, 1 üveggel 50 kr., egy kis üveggel 12 kr.
Fiaker-por, köhögés stb. ellen, 1 dobozzal 35 kr., bérmentes megküldéssel 50 krajczár.
Tannoehinin-hajkenöcs, **PSERHOFER J.-től;** a legjobb hajnövesztő szer, 1 szelencze 2 frt.
Egyetemes tapasz, STEUDEL tanártól, sebek, dagasztatok stb. ellen jónak bizonyult házi szer. Egy tégely 50 krajczár, bérmentes megküldéssel 75 krajczár.
Egyetemes tisztító só, BULLRICH A. W.-től. Kitűnő házi szer megzavart emésztés minden következményei ellen. Egy csomag ára 1 forint. 4904

Abolmulhatatlan
legjobb, orvosilag ajánlott enyhítő-szer
hőkhurut, rekedtség és hurut esetében
Közvetlenül a gyárból, Lipschől, 2 frt 50 kr. 1/2 palackért, v. 1 frt 25 palackért beküldése mellett bérmentes Ausztria-Magyarország, Csehország stb. bármely helyére. 4212
Freeb. erómüvi pamlag-ágyak.
A legjobb és legszilárdabb szerkezetűeknek elismerve, értéket kiállításban.
Bayer Károlynál
Budapest, granátos-utca 1. sz. Dreher-palota.

Utolsó hét.
 Huzás már december hó 16-án.
MAGYAR ÁLLAMI JÓTÉKONY-SORSJEGYEK.
 Főnyeremény 60,000 frt.
 Az összes nyeremények 160,000 forintra rugnak.
 Egy sorsjegy ára 2 forint.

Sorsjegyek kaphatók: a lottóigazgatásnál Budapesten (Pest, fővámbáz, felemelet), hova a megrendelt sorsjegyek ára posta-utalvány mellett előre beklóndó; valamint a leg- és adóhivatalnál; a leg-több postahivatalnál, a bécsi «Mercur»-nál és minden városban és nevezetesebb helységben felállított egyéb sorsjegyjároló közegnél.
 Budapest, 1890. október 1-én. Magyar kir. lotto-igazgatóság.

LATZKOVITS A.
 Különlegességeit
FEHÉRNEMŰ
 és
FÉRFI-DIVATCZIKÉKKBEN

u. m.: fehér és színes ingek elismert jó szabással, tábravalók legjobb kiállításban, francia és angol nyakkendő, keztü, zsebkendők, gallérok, kszelők, harisnyák, uti sapkák és takarók, eső-ernyők, kszelő-gombok stb. valamint ánsan felszerelt raktárát Dr. Jaeger G. tanárfele normal mindenféle finom szövött árukban, eredeti gyári áron. — Továbbá:

VI. ker., Andrássy-út 3. szám,
 illatszer- és pipereszappan-üzletében

az első bel- és külföldi cégek legfinomabb gyártmányainak nagy raktára, u. m.: angol és francia illatszerek, kézi szappanok, fogporok, paszták, szájvizek, rízporok, poudre-ek, üdítő szobailatok, valamint illatos párnák, kendő-, keztü-, és papirtartók, hajtük, fésük, fog-, haj-, köröm- és ruhakszék, szélszerűen berendezett teljes tolette-készletek stb. jutányos áron.

BRAUSWETTER JÁNOS SZEGEDEN

cs. kir. és m. kir. szab. chronometer és mérés, foltalálója az első egyedüli kules nélkül fcl-huzható remontoir inga-órának stb. stb.

ÓRAK 10 ÉVI JÓTALLÁS MELLETT ARANY ÉS EZÜST ÉKSZERTÁRGYAK RÉSZLETI FIZETÉSRE

London 1871. Kecskemét 1872. Bécs 1873. Ujvidék 1875. Szeged 1876. Páris 1877. Székesfehérvár 1879. Budapest 1885.

Levélbeli megkeresésekre pontosan választatik. Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pont. eszközölteik.

HORGONY-KŐÉPÍTŐ-SZEKRÉNY.

„A gyermek legkedveltebb játéka”
 az új könyv ingyen!

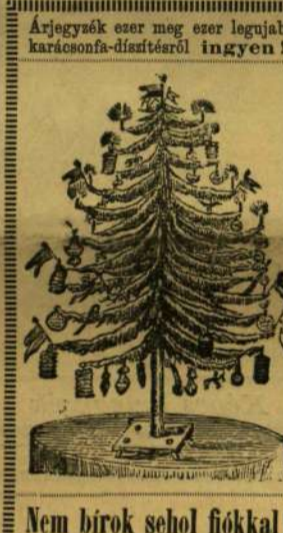
Világosság! A légszeszt önmagától elállító Runge-féle lámpák ragyogón világító légszeszt lángokat adnak. Minden lámpa a szükséges légszeszt önmaga állítja elő, s minden pillanatban más helyre függeszthető. Semmi cylindert! Semmi béli! Se csövek, se készülék! Egy láng 4 nagy petroleumlángot pótol. Előnyös kertek, vendéglők, utak, építkezések, gyárak, hutak, serfőzők, vágóhidak, sütőműhelyek, jégpályák stb. efélékbe. Lámpák 3 fttól kezdve bronzból. Próbálampák, hozzávalóval és csomagol. együtt, 4 frt. utánvét v. előrefizetés mellett. Gazdagon illusztr. árjegyz. ingyen és bérmentve.
 Louis Runge, Berlin, Landsbergerstr. 9.

Miért kedvelik annyira a Horgony-Kőépítő-szekerényeket?

Mert nem válnak értéktelenné egy néhány nap múlva, mint a többi játékszerek, hanem a gyermekeknek évek hosszú során át mulató és oktató foglalkozási szerül szolgálnak, és a hosszú időtartamot tekintve véve a legolcsóbb játékszerek. Továbbá, mert az igazán pompás minták utánépítőse a szülőknek is kellemes mulatságot szerez és minthogy mindegyik szekrény szabályszerűen kiegészíthető. A ki egy kevésbé értékes utánzás vétele által nem akarja maga magát megcsalni az utasítsa vissza minden szekrényt melynek csomagolásán czgünk valamint gyári jelvényünk „a veres Horgony” hiányzik. — Képes árjegyzékek ingyen és bérmentve.
 Richter F. Ad. és társa, Bécs, Nibelungengasse 4.

MOLNÁR EDE
 Budapesten, váczi-utca 11. sz. a.
China-ezüst
 (vagyis ezüsttel vastagon bev. alpacca) árutárának
KÉPES ÁRJEGYZÉKE
 megjelent, kívánatra bérment. küldetik.

December hó 4-től 31-ig nagy karácsonyi kiállítás!!!
HIRSCH TESTVÉREK
 DIVATÁRUHÁZÁBAN
 Budapest, váczi-utca 3. szám alatt,
 a legujabban érkezett
ajándékoknak kiválóan alkalmas
 párisi phantasie-czikkekből, számtalan nippes-tárgyból, továbbá díszítő-tárgyak, uri és női divat-árúk és
női divat-kelmékből rendkívül mérsékelt áron.
Női confectiók
 köpenyek, rotonde-ok, dolmányok, jaquetok, prémfélék, kar-mantnyuk, boák, sapkák, stb. dús választékban.
Külön osztály lemért, nagyon izlésesen összeállított **RUHÁKRA** alkalmas szövetekből különös említésre méltó.
Vasárnap, december 7-én és hétfőn, december 8-án az áruház egész nap nyitva marad.
 Ruhakelme-mintákat kívánatra bérmentve és ingyen küldünk.
 Képekkel ásan ellátott árjegyzékünket kívánatra ingyen és bérmentve szolgál-tatjuk ki mindenkinek. 10 frot meghaladó megrendelések bérmentve adatnak fel.
ESTE VILLAMOS VILÁGÍTÁS.

Karácsonfa-díszítések.
BISENIUS,
 jelenleg: Bécs, Stadt, Singerstr. Nr. 11, Mezzanin.
 Hatásos újdonságok, a legolcsóbb engros gyári áron.
 Közvetlen behozatalu japáni karácsonfa-lampionok, szep, állásúak, díjok 5 kr.
 Pompás újdonságok üvegyűmölösök- és takaros phantasie-függvényekben, nagyserű szín-reflexszel, egy elkészítve, hogy eltöltsék alkalmas a gyermekek magukat meg ne sérthessék. Egy carton 12 darabban, 30 kr.-tól följebb.
 Uj, éghetetlen díszítés. Gombók egyegy Jézuska-hajból, 5 kr.; bolyok és tobozok, díjok 5 kr.; karácsonfa fényesség, egy doboz 8 kr.; hó pelyhekben a égetetlen hó gyapot, nagy csomaggal 12 kr. Jégfürtök, méterre 10 kr. és följebb; jéggyűrűk díjba 5 és 10 kr. Nagy kettős fontát a kedvelt Jézuska-hajból 10 kr., színes 15 kr.
 Plasztikus lebegő angyal, díjba 15 krtól följebb.
 Ujszerű reflex-díszítések, valamint anyagok és csillagok, a karácsonfa csúcsára; díjok 8 kr.-tól följebb.

Nem bírok sehoh fiokkal!
 Hirdetéseik elfogadtatnak a kiadóhivatalban, Budapesten IV. kerület, Egyetem-utca 4

Kwizda KÖSZVÉNYFOLYADÉKA
 fájdalomcsillapító szer
 köszvény, csúz és idegbajokban.
 Ugyiszintén jeles hatású ficamodásoknál, az izmok és idegek feszültségénél, helyi görcsöknél (lábikra-görcs), idegfájás, főként pedig erősítéstül nagy fárad-ságok, hosszú menetek előtt és után.
 Egy palacczkkal 1 frt o. é.
 Kwizda Ferencz János, cs. és kir. osztrák és királyi román udv. szállító és kerületi gyógyszerésznek, Korneuburgban, Bécs mellett.
 Bizonyítottatik, hogy a helyőrségi kórházban és a katonai fürdő-gyógyintézetben Badenben, Kwizda köszvényfolyadéka a oszú különböző alakjai, névszerint izomoszú, úgyszintén a köszvény és idegesség ellen, ép úgy magában, valamint hőfürdők segédesszköze gyanánt, jó hatással alkalmaztatott.
 Baden, 1886 szept. 21. Dr. Mühlleitner, cs. és kir. főorvos és kórház-vezető.

Főletét a Magyar királyság számára Budapesten **Török József** gyógyszerzártában; kapható továbbá **magában: Kochmeister Frigyes** útdói, Neruda N., Thallmayer és Seitz, Strobenitz testv., s Deszinyi F.-nél; **kicsinyben** minden gyógyszerzártában. Szives figyelembe vételül. E készítmény vásárlásánál kérjük, mindig **Kwizda köszvényfolyadéka**t kérni, és arra ügyelni, hogy épügy minden palaccz zárvánnya, valamint a carton is a mellékelt védjegygyel legyen ellátva.
 Kwizda Ferencz János, cs. és k. osztrák-magyar és kir. román udv. szállító, és ker. gyógyszerész Korneuburgban, Bécs mellett.

50 SZÁM. 1890. BUDAPEST, DECEMBER 14. XXXVII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI ÚJONSÁGOK együtt: fél évre — 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt félévre — 4 * Csupán a POLITIKAI ÚJONSÁGOK egész évre 6 frt félévre — 3 * Külföldi előfizetésekre a postaiag meghatározott vitéldij is csatolandó

MOÓR ANNA.
 (1774—1842.)

Száz évvel ezelőtt, szeptember utolján, egy ifjú, bájos leány fordult Strohmayr budai könyvtárushoz, kérdeve, hogy hol beszélhetne Kelemen László úrral? A «Hadi történetek»-ben olvasta, hogy Kelemen László színészeket keres, de színésznőket is, hogy társaságba állva, a hazai nyelv szépségét hirdessék majd a világot jelentő deszkákról. A leány szép, tiszta kiejtésű, bátor szemű, sugárzó tekintetű. Fellépése könnyed, szava biztos, látszik, hogy tisztában van azzal: mit tesz és mit akar, s hogy erős lelke majdan ezer akadálylyal is felveszi a harcztot. El van szánva mindenre.

Tudja, hogy a színésznői pálya tövisekkel rakott, hogy gyanú, kétség, rágalom környezi, irigység, gyűlölet jár nyomába, s dicsőségeit, diadalait csak önvére árán szerezheti meg. A fehérmegyei szerény kuriális házból hazafias vágy és lelki sugallat kergette ki. Az újságlevél felszólítása vágyát — tetté, óhaját — akarattá érlelte. S felkereste Kelemen Lászlót, a vezért, ki a bájos, nemes származású leányt szives kézséggel fogadta. És színésznő lett! Nem a szegénység tette azzá, talán ennek is volt benne része, nem pusztán lelki sugallat, nem a «nemzeti génusz», nem kora hazafias fellobbanása, nem nőies hiúsága, nem a szebb jövő reménye, hanem mindez összejátszódhott, hogy leküzdve előítéletet, kitve magát gúnynak és rágalomnak, — beálljon az úttörők nemes táborába.

Alsó-őri Moór Anna már a Simai Kristófféle «Igazházi» előadásában is részt vett, október 25-én s első fellépésekor fel is tűnt. Nem szépségével, tehetségével hódított. Mikor a magyar színtársulat nagy nyomorgás, küzdelem, tusakodás után elvégre 1792. május 5-én újra felléphetett, hallatlan áldozatok, önmegtagadás és nélkülözések után: a legnagyobb sikert Moór Anna aratta. Időközben tehetsége kifejlődött, szorgalma mellett sokat tanult, s a közönség meglepetéssel vegyes tisztelettel fogadta. A bécsi «Magyar Kurir» levelezője őt emeli ki, írván: «úgy játszott, miszerint, ha az indulatoknak kifejezésében némileg gyakoroltatik, benne a színeszeti képesség remekét fogják rövid idő mul-tán csodálni és tisztelni». Julius 13-áról, a mikor «Gróf Valtrón» ez. szomorújátékot adtak elő, azt írja a «Magyar Hirmondó» levelezője, hogy «Moór Anna, (az előttem fekvő halotti levél tanúsága szerint Moóri Anna), mindenek fölött ki-

tüntetné magát, s érzékeny és bámulatra méltó magaviselete minden megjelenésekor tapsolást érdemelt».

Igen, Moór Anna a drámai primadonna volt s fizetése 30 frt. De a legtöbb; Liptay Máriaának csak 28 frt járt. Ámde nem vagyonszerzés volt Moór Anna életezélja; őt igazi művészi hajlam vezette a szini pályára és sikerei sem maradtak el. A magyar színtársulat az első években békében megfért a némettel egy fedél alatt s kezdetét vette a nyugodtan folytatott munka, a szorgalmas tanulás, s a közönség folytonos elragadtatással kísérte Moór Anna fejlődését. A szí-

nesznő iránti tisztelt mellett egy fiatal ügyvéd, Rehák József, — ki ép ez évben (1793.) nyitott irodát az Ürményi-féle házban (Új-vásártér) — egy 24 éves ifjú nemes szívesedélével közeledett a bájos színésznőhöz. S Moór Anna nejevé lett, ámde azért a szini pályához sem lett hűtelen. Művészi becsvágy égett benne és nagy sikerei voltak s ezeket nem szépségének köszönheté. Mint Rehák József neje három évig játszott szakadatlanul, s hire-neve elterjedt a hazában. A színész művészetét szerepeiből, előadási elveiből s hatásából ítélteti meg az utókor. Az előadó művész az ellebbent szóval emlékét is

MOÓR ANNA. Donát János 1815. évi festménye után.